

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Postoloprty

Mgr. Jiří Motl, Ph.D.

Listopad 2021

Neprošlo jazykovou korekturou

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Poděkování:

Na začátku bych rád poděkoval všem, kteří si našli čas a poskytli informace potřebné pro tvorbu evaluační zprávy. Dále bych chtěl poděkovat všem, kteří se v Postoloprtech angažují v sociálním začleňování.

Obsah

Seznam zkratk	4
Shrnutí evaluační zprávy	5
1 Úvod	7
2 Základní terminologie	8
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	10
3.1 Geografický kontext a rozsah sociálního vyloučení	10
3.2 Spolupráce města Postoloprty s ASZ	12
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie	13
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	14
4.2 Limity evaluace	16
4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ	16
5 Evaluované priority a cíle SPSZ	17
5.1 Sociální služby, rodina a sociální začleňování	17
6 Hlavní zjištění	21
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	21
6.2 Naplňování cílů KPSVL	34
6.2.1 Adresnost a relevance	34
6.2.2 Konzistence s potřebami	35
6.2.3 Koordinace	36
6.2.4 Synergie na úrovni opatření	36
6.2.5 Udržitelnost	37
6.3 Spolupráce aktérů a ASZ	37
7 Závěr a doporučení	40
Seznam tabulek	42
Seznam schémat	42
Seznam literatury	42

Seznam zkratek

AD – azylový dům
APK – asistent prevence kriminality
ASZ - Agentura pro sociální začleňování
CS - cílová skupina
ESIF - Evropské strukturální a investiční fondy
IROP - Integrovaný regionální operační program
KPRSS - komunitní plán rozvoje sociálních služeb
KPSVL – Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LK – lokální konzultant
LP - lokální partnerství
MONA – Most k naději, z. s.
MPI - místní plán inkluze
MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí
NNO - nestátní nezisková organizace
NZDM - nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OP Z - Operační program Zaměstnanost
OP VVV - Operační program věda, výzkum, vzdělání
OSPOD - orgán sociálně-právní ochrany dětí
PS - pracovní skupina
SAS - sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
SC - specifický cíl
SPSZ - strategický plán sociálního začleňování
SS – sociální služba
SŠ - střední škola
SVL - sociálně vyloučená lokalita
SV – sociální vyloučení
TAP – tematický akční plán
TP - terénní práce
ÚP – Úřad práce
VA – vstupní analýza
VPP – veřejně prospěšné práce
ZŠ - základní škola

Shrnutí evaluační zprávy

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Postoloprty v letech 2016–2020 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování 2017–2019.¹ SPSZ byl rozčleněn do 4 kapitol (Bezpečnost, volný čas a zdraví; Bydlení; Sociální služby, rodina a sociální začleňování; Vzdělávání). V evaluaci se zaměřujeme zejména na implementaci opatření v oblasti Sociální služby, rodina a sociální začleňování. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. Z hlediska míry sociálního vyloučení patří Postoloprty k těm nejzatíženějším v ČR (v roce 2020 byl v Postoloprtech index sociálního vyloučení na hodnotě 21).

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ

Spolupráce ASZ s městem Postoloprty je všemi oslovenými aktéry hodnocena jako dobrá a aktivity lokálního partnerství (LP) podle nich měly pozitivní vliv na proces sociální inkluze v obci. Během spolupráce se podařilo výrazně přispět k rozvoji sociálních služeb (např. zavedení terénní práce zaměřené na uživatele drog), k nejviditelnějším pak patří vytvoření nového NZDM a vytvoření sociálního oddělení v rámci městského úřadu. K udržení zavedených aktivit výrazně přispělo vytvoření Tematického akčního plánu (TAP 2019).

Většina respondentů evaluačního šetření zdůrazňuje klíčovou úlohu manažerky SPSZ, která zásadním způsobem přispěla k dobré koordinaci aktivit LP. Byla také iniciátorem spolupráce s ASZ. Aktivity LP se v Postoloprtech dobře doplňují s komunitním plánováním sociálních služeb.

Nedostatky byly identifikovány v oblasti realizace některých opatření (např. nepodařilo se vytvořit komunitní centrum). Problémy nastaly také v oblasti sociálního bydlení, kde byl vytvořen a realizován projekt, ale obec se nakonec rozhodla vrátit dotaci, aby mohla využívat byty pro potřeby standardního obecního bydlení. Rezervy zůstávají též v oblasti dluhů.

Přes zmíněné nedostatky lze konstatovat, že zavedená opatření podpořila stabilizaci životní situace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených obyvatel (např. získat zaměstnání, vhodné bydlení atp.). Zásadních pokroků se podařilo dosáhnout v oblasti *Sociální služby, rodina a sociální začleňování*, kde byly realizovány oba projekty KPSVL.

Pozornost místních aktérů se zaměřovala zejména na posílení sociálních služeb a terénních programů. Potřeby obyvatel jsou místními aktéry průběžně zjišťovány a místní aktéři na ně reagují. Robustnost zavedených opatření je vzhledem rozsahu řešených problémů poměrně slušná v případě terénního programu zaměřeného na drogovou problematiku. V některých oblastech jsou však opatření nedostatečná (např. bydlení a dluhy).

Z pohledu **relevance** je možné konstatovat, že realizovaná opatření byla většinou dobře zacílena. Dalším hlediskem, kterým byly hodnoceny aktivity LP je **konzistence s potřebami**

¹ Strategický plán sociálního začleňování města Postoloprty 2017–2019, dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/lokalita/postoloprty/>. V text vychází z verze 1.2 – revize schválena zastupitelstvem města Postoloprty dne 3. 5. 2017.

sociálně vyloučených osob. Konzistence zavedených opatření s potřebami cílové skupiny je většinou odpovídající.

Díky zavedeným opatřením je podpora sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených obyvatel více komplexní a individualizovaná. Spolupráce mezi jednotlivými aktéry se díky aktivitám LP zlepšila a byl tak posílen **synergický efekt** intervencí. Díky LP dochází k lepšímu propojování aktérů nejen v Postoloprtech, ale i širším regionu. Z evaluačního šetření také vyplývá, že byly **aktivity LP dobře koordinovány**. Robustnější mechanismus koordinace byl žádoucí obzvláště v době strategického plánování, což se celkem dařilo. Z hlediska **udržitelnosti** zavedených opatření pomohlo vytvoření TAP. Dalším milníkem pro aktivity LP bude vytvoření nového SPSZ v roce 2022.

Spolupráce místních aktérů s ASZ: Velkou výhodou je vhodným způsobem obsazené místo manažera SPSZ a vytvoření sociálního oddělení na městském úřadě. V rámci evaluačního šetření nezaznívaly výhrady vůči ASZ. Podporu ASZ hodnotí aktéři většinou dobře. Přínos ASZ spatřují v přenášení dobrých praxí a síťování. Oceňovány jsou zejména zdařile realizované projekty a pomoc pracovníků ASZ s jejich přípravou, ale i vzájemné obohacování a inspirování na pracovních skupinách.

Evaluace generuje **sadu doporučení**, která jsou rovněž uvedena v závěrečné části dokumentu.

Shrnutí zjištění a doporučení vyplývajících z evaluačního šetření:

Zjištění

- Bylo zavedeno několik kvalitních opatření směřujících k sociální inkluzi.
- Díky aktivitám LP se daří rozvoj sociálních služeb: pokrývají stále širší spektrum potřeb i osob (nově vznikla terénní práce zaměřená na drogovou problematiku a NZDM).
- Aktéři zvláště oceňují přínos ASZ v oblasti přenosu dobrých praxí, podíl na tvorbě analytických dokumentů, podpory při přípravě projektů a dobrou koordinaci aktivit LP.
- Zásadní nedostatky stále přetrvávají v oblasti bydlení (absence sociálního bydlení) a dluhů (čtvrtina obyvatel Postoloprčt čelí exekucím).

Doporučení

- Doporučení vyplývající z evaluačního šetření směřují k posílení komunitní práce a jiných forem participace cílové skupiny. Další doporučení směřují k zavedení dluhového poradenství (např. formou odborného sociálního poradenství). Rozšíření aktivit NZDM pro děti od 6 do 15 let. Zavedení sociálního bydlení. Rozšíření kapacit podporovaného a chráněného zaměstnávání, k čemuž by přispělo např. vytvoření sociálního podniku. Podrobněji viz kap. *Závěr a doporučení*.

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s městem Postoloprty v letech 2017-2019 zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování 2017-2019. **Speciální pozornost je věnována oblasti Sociální služby, rodina a sociální začleňování,** která byla v SPSZ nejvíce rozpracována a vzešlo z ní nejvíce projektů KPSVL. Toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. Cílem evaluace je **zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosažení dopadů,** a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejimi dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí

v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě** (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Geografický kontext a rozsah sociálního vyloučení

Postoloprty se nachází v Ústeckém kraji a z hlediska zatížení sociálním vyloučením patří k nejzatíženějším obcím v ČR. V blízkém okolí města jsou města s velkým počtem sociálně vyloučených (např. Most a Chomutov), mezi jednotlivými obcemi v regionu probíhá poměrně čilá migrace sociálně vyloučených rodin.

Před vznikem Československa bylo město obýváno z větší části německým obyvatelstvem, které bylo po druhé světové válce většinově odsunuto. Mnozí se však stali obětí masakrů páchaných na německém obyvatelstvu. „Roku 1945 se v kasárnách (...) udál jeden z největších masakrů sudetských Němců na území ČR. Při exhumaci bylo objeveno 763 těl“ (Vališ 2016, s. 11).² Po válce postupně docházelo k novému osídlení, nejdříve volyňskými Čechy, později také občany Slovenska a Maďarska, v devadesátých letech 20. stol. došlo také k výraznějšímu nárůstu počtu Romů (Vališ, 2016, s. 11-12).

Sociální vyloučení

V Postoloprtech žije 4 705 obyvatel (údaj k 31. 12. 2020). Cca 20-25 % obyvatel Postoloprty jsou Romové. „Sociálním vyloučením je podle odhadů institucionálních aktérů ohroženo v Postoloprtech asi 500 - 1 000 obyvatel“ (Vališ, 2016, s. 17). Většinu z nich tvoří Romové, ale také osoby bez domova, uživatelé tvrdých drog aj.

Zásadním faktorem sociálního vyloučení je *dlouhodobá nezaměstnanost*, u které byl v posledních letech zaznamenán významný pokles. V roce 2016 bylo 4,3 % obyvatel Postoloprty nezaměstnaných déle než 12 měsíců, za dobu spolupráce s ASZ klesla dlouhodobá nezaměstnanost o více než 50 %.

Tabulka 1: Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti (2016-2020)

Podíl uchazečů o zaměstnání - v evidenci 12+ měsíců (prosinec 2016) (přepočteno na obyvatelstvo 15-64 let)	4,3 %
Podíl uchazečů o zaměstnání - v evidenci 12+ měsíců (prosinec 2020) (přepočteno na obyvatelstvo 15-64 let)	2,2 %

Zdroj: MPSV

Dalším zásadním indikátorem míry sociálního vyloučení je **míra zadluženosti** obyvatel. Z hlediska podílu osob v exekuci je Ústecký kraj nejzatíženějším ze všech krajů v ČR. Postoloprty jsou v tomto ohledu v horší situaci, než je průměr ústeckého kraje. Exekuce se týkají čtvrtiny obyvatel Postoloprty. V posledních letech se stav v této oblasti navíc zhoršoval (viz tab. 2). Za negativní jev můžeme považovat také to, že mezi lety 2018 a 2020 došlo

² Během druhé světové války zde fungoval také koncentrační tábor, kam byli umísťováni židovští obyvatelé.

ke snížení počtu osob v osobním bankrotu (ze 120 osob na 108). Data vypovídají o vysoké míře předluženosti obyvatel města a důležitosti rozvoje služeb zaměřených na tuto oblast.

Tabulka 2: Podíl osob v exekuci

Podíl osob v exekuci (k 31. 12. 2016) (přepočten na obyvatelstvo 15+ let)	25,3 %
Podíl osob v exekuci (k 4. 3. 2020) (přepočten na obyvatelstvo 15+ let)	25,6 %

Zdroj: Insolvenční rejstřík

Důležitým indikátorem vypovídajícím o míře sociálního vyloučení je též počet osob pobírajících **dávky v hmotné nouzi**. V roce 2020 šlo o více než 300 osob, které jsou příjemci těchto dávek (společně posuzované osoby). V posledních letech dochází k výraznému poklesu počtu osob pobírajících dávky v hmotné nouzi. Mezi lety 2016 a 2020 došlo k poklesu téměř o polovinu v případě příspěvku na živobytí i doplatku na bydlení (viz tab. 3). K poklesu dochází v celé ČR, v Postoloprtech tento pokles přibližně kopíruje celorepublikový trend (viz tab. 4). Je ale třeba upozornit, že tento pokles nutně neznamená, že lidé, kterým nevznikl nárok na tyto dávky, netrpí hmotnou nouzí.³

Tabulka 3: Počty vyplacených dávek v hmotné nouzi (2016-2020)

Rok	Příspěvků na živobytí		Doplatků na bydlení	
	2016	2020	2016	2020
Počet dávek vyplacených v průměrném měsíci	172	92	85	44

Zdroj: MPSV

Tabulka 4: Podíl příjemců dávek v hmotné nouzi (2016-2020)

	Příspěvek na živobytí		Doplatek na bydlení	
	2016	2020	2016	2020
Postoloprty	4,4 %	2,3 %	2,2 %	1,1 %
Celá ČR	1,4 %	0,7 %	0,7 %	0,4 %

Zdroj: MPSV

Z hlediska míry sociálního vyloučení patří Postoloprty v celorepublikovém srovnání k nejzatíženějším. Stav sociálního vyloučení se v posledních letech navíc zhoršil, v roce 2016

³ Celorepublikový trend snižování počtu vyplacených dávek v hmotné nouzi souvisí s pozitivním vývojem ekonomiky, ale také se způsobem jejich výpočtu. Výpočet je totiž vázán na životní minimum, které mnoho let nevalorizovalo (mezi lety 2012 a 2020). Životní náklady se však výrazně zvyšovaly. Řadě domácností na hranici chudoby proto nevznikal nárok na dávku pomoci v hmotné nouzi. Určitá část poklesu může být také způsobena postupem úřadu práce při přidělování dávek, nebo zaváděním tzv. bezdoplatkových zón, které byly v roce 2021 zrušeny Ústavním soudem.

byl index sociálního vyloučení na hodnotě 19. V roce 2020 stoupl index na hodnotu 21.⁴ Z evaluačního šetření vyplývá, že by problémy spojené se sociálním vyloučením v Postoloprtech byly ještě větší, kdyby nebyla realizována opatření vyplývající ze SPSZ. Tato evaluační zpráva si klade za cíl popsat mechanismus dopadu těchto opatření a obecně aktivit LP.

3.2 Spolupráce města Postoloprty s ASZ

Město zahájilo spolupráci s ASZ v r. 2015 (Memorandum o spolupráci). Spolupráci iniciovala současná manažerka SPSZ. Strategické plánování v Postoloprtech navazovalo na Komunitní plán rozvoje sociálních služeb (2013-2017). Na něj také navazuje Komunitní plán rozvoje sociálních služeb a prarodinných aktivit v Postoloprtech na období (2018-2022).

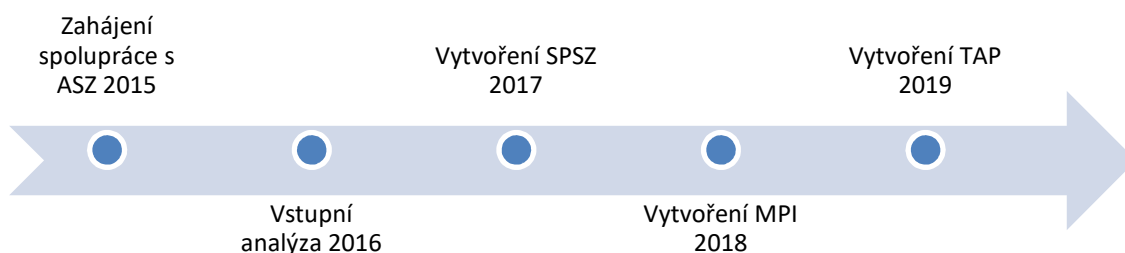
V roce 2016 byl detailně prozkoumán stav sociálního vyloučení v Postoloprtech, v této souvislosti vznikla vstupní analýza (Vališ, 2016). Na počátku spolupráce byli osloveni zástupci různých aktérů v oblasti sociálního začleňování a poté byly vytvořeny tři tematické pracovní skupiny. Výsledkem strategického plánování pak bylo vytvoření Strategického plánu sociálního začleňování v roce 2017. O rok později byl vytvořen také Místní plán inkluze (2018), který se věnuje oblasti vzdělávání. V průběhu spolupráce se podařilo realizovat několik užitečných opatření a aktivit. Pro udržitelnost zavedených opatření pak bylo zásadní vytvoření dalšího strategického dokumentu v roce 2019, kdy vznikl *Tematický akční plán města Postoloprty 2020-2022: Plán prevence rizikových jevů ohrožujících osoby ve věku 15-26 let.*

Členové LP:

- Město Postoloprty
- Městská policie Postoloprty
- Základní škola Postoloprty
- Základní umělecká škola Postoloprty
- Probační a mediační služba Louny
- Spolek Romano Jasnica
- Služby města Postoloprty, s. r. o.
- Vavřínek, z. s.
- Centrum služeb pro zdravotně postižené Louny, o. p. s.
- Dům dětí a mládeže Postoloprty
- Drog-Out Klub z.s.
- Úřad práce Louny

⁴ Index sociálního vyloučení zohledňuje 4 základní dimenze: zadluženost obyvatel, dlouhodobou nezaměstnanost, počet vyplacených dávek v hmotné nouzi a předčasné odchody ze vzdělávání. Rozsah hodnot je 0-30 bodů (Lang a Matoušek, 2020).

Schéma 1: Průběh spolupráce

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny (Štolfová a Konečný, 2018). Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 2. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 2: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Při evaluaci ve městě Postoloprty, která probíhala v druhém pololetí 2021, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **polostrukurované rozhovory** se zainteresovanými aktéry, kratší telefonické rozhovory a dotazování prostřednictvím emailové korespondence (celkem 11 respondentů). Respondenty byli zástupci obce, neziskových organizací a současně i bývalí zaměstnanci ASZ. Z důvodu anonymizace většinou uvádíme u citací jen obecné označení respondenta (resp. a příslušné číslo, případně „pracovník služby“). V průběhu zpracování dat tedy dochází k odstranění přímých identifikátorů, nebo jsou data rovnou agregována (viz Drlíková, 2020, s. 108).

- **desk research**

- **analýza dat**

- z veřejně přístupných zdrojů (*mapa exekucí, data MPSV, ČSÚ aj.*),
- poskytnutá místními aktéry (*dokumentace soc. služeb, výroční zprávy aj.*).

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2017–2019 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň zohledňuje změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- K jakým dopadům vedla realizovaná opatření?
- Které partikulární aspekty opatření přispěly k prosazení změn (pozitivních i negativních) v životě osob ohrožených sociálním vyloučením?
 - Komu dopady opatření pomohly, jakým způsobem a za jakých okolností?
 - Objevily se nějaké rozdíly v dopadech opatření na různé věkové, etnické či genderové skupiny osob?
 - Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny?
 - Objevily se nějaké nezamýšlené dopady (pozitivní a negativní) opatření, např. dopady na vztahy mezi příjemci a osobami, které nebenefitovaly z implementace opatření?
 - Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?
 - Jaké další investice jsou vyžadovány pro to, aby byla zajištěna udržitelnost výsledků dosažených v rámci opatření?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?
- Zapojily se domácnosti ohrožené sociálním vyloučením do (jiných) aktivit/opatření zaměřených na jejich podporu?

Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
 - Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?
 - Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
 - Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
 - Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifik práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsme zmiňovali již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejnějnější obraz stavu lokality.

4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření SPSZ, je kapacitně náročná a tato náročnost s velikostí města obvykle stoupá. Zároveň opatření v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti je menší a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto evaluační tým po diskuzi s řídicím orgánem projektu OPZ přistoupil k tematickému zúžení každé evaluace. **Tato evaluační zpráva je proto zaměřena na zhodnocení vybrané oblasti** (na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování). Při výběru této oblasti bylo přihlédnuto ke specifikům

evaluované lokality – rozsah opatření tematické oblasti v dané lokalitě a rozsah naplněných opatření, další plánované zaměření obce v oblasti sociálního začleňování – i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami. Na základě těchto měřítek byla **ve městě Postoloprty vybrána pro evaluaci oblast Sociální služby, rodina a sociální začleňování**. Téma bylo vybráno zejména proto, že projekty KPSVL se nejvíce týkaly této kapitoly.

Tato evaluační zpráva se věnuje dílčím způsobem i oblasti bydlení, zaměstnávání a bezpečnosti. Téma vzdělávání bude věnována evaluační zpráva specificky zaměřená na oblast vzdělávání, které je předmětem realizace komplementárního projektu ASZ hrazeného z OP VVV.⁵ V této evaluační zprávě se tedy věnujeme oblasti vzdělávání spíše okrajově.

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

V této kapitole uvedeme přehled plnění cílů SPSZ 2017-2019 v oblasti **Sociální služby, rodina a sociální začleňování**, která byla v SPSZ nevíce rozpracovaná, opatření vzešlá z této kapitoly jsou také většinou financována skrze projekty KPSVL.

5.1 Sociální služby, rodina a sociální začleňování

Tabulka 5: Plnění priorit a cílů v oblasti *Sociální služby, rodina a sociální začleňování*

3 Priorita	Snižování zadluženosti obyvatel, zlepšení rodinné situace v SVL, stabilizovat migraci, zlepšit sousedské vztahy a občanské soužití
3.1 Obecný cíl	<i>Do roku 2019 bude v Postoloprtech prostřednictvím sociálních služeb podpořeno min. 300 osob se zaměřením na zlepšení celkové životní situace, vybrané osoby se aktivně zapojí do řešení své krizové situace.</i>
3.1.1 Specifické cíle	Do roku 2019 budou v Postoloprtech realizovány sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi, odborné sociální poradenství (dluhové i právní poradenství), terénní program, s kapacitou celkem 95 osob, z toho: a) 15 rodin, které přistupují aktivně k péči o děti prostřednictvím spolupráce se SAS b) 40 osob, které přistupují aktivně ke svým problémům prostřednictvím terénního programu. c) 40 osob, které přistupují aktivně ke svým problémům prostřednictvím spolupráce s dluhovým poradcem
Splnění/nesplnění	Odůvodnění

⁵ *Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se SVL*, Registrační číslo: CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586

Částečně	<p>Opatření bylo naplněno jen z části.</p> <p>a) Prostřednictvím SAS byly podpořeny desítky rodin do roku 2019. Zejména prostřednictvím SAS, kterou realizuje spolek Vavřinec.⁶ SAS provozuje také organizace Romano jasnica, která takto ročně podpoří nižší jednotky rodin.</p> <p>b) Terénní program v Postoloprtech provádí organizace Drog-Out Klub od roku 2017 – cíl podpořených osob dosáhly již po několika měsících. Jen za rok 2020 podpořila TP 50 osob (v rámci KPSVL).</p> <p>c) Odborné sociální poradenství se zaměřením na dluhy v Postoloprtech nevzniklo – obyvatelé za těmito službami dojíždějí nejčastěji do Loun.</p>
3.1.2 Specifický cíl	Do roku 2019 bude v Postoloprtech realizována sociální služba nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, s kapacitou celkem 20 osob ve věku 15–26 let.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ano	NZDM vzniklo tak, jak bylo plánováno (Klub Amaro Avindo – realizátor Romano jasnica). Zpočátku byla služba financována díky podpoře MAS Vladař. Následně byl realizován projekt OP Z (zdroj: výzva 52). Na tento projekt navázal další, který vzešel z TAP (financování zajištěno do června 2022).
3.1.3 Specifický cíl	Do roku 2019 bude v Postoloprtech realizován terénní program pro uživatele drog a jejich blízké s kapacitou 1 osoba.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ano	Cíl byl splněn, v terénu pracují dva, nebo tři terénní pracovníci. Realizátor DRUG- OUT Klub, z. s. (zdroj: výzva 52 – OP Z).
3.2 Obecný cíl	<i>Do roku 2018 bude zefektivněna sociální práce na obci ke zmírnění nepříznivě životní situace osob sociálně vyloučených nebo soc. vyloučením ohrožených.</i>
3.2.1 Specifický cíl	Od 1. 7. 2017 bude vytvořeno samostatné oddělení sociálních věcí pod odborem vnitřních věcí při Městském úřadu v Postoloprtech.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ano	Sociální oddělení vzniklo – pracují zde 3 pracovnice (2,3 úvazku), které též pracují i v terénu.

⁶ Spolek Vavřinec má otevřenou ambulanci 1x týdně na 4 hodiny v budově ubytovny Meta.

3.2.2 Specifický cíl	Od 1. 1. 2018 bude vyčleněn pracovník, který bude zajišťovat metodické vedení komunitního centra, koordinovat sociální práci ve městě, koordinovat a komunitně plánovat sociální služby ve městě.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ne	Projekt na komunitní centrum byl připravován, ale nebyl nakonec podán. Důvodem byly komplikace s hledáním realizátora a hlavně potřeba vysokých nákladů na rekonstrukci budovy (21 milionů).
3.2.3 Specifický cíl	Do roku 2018 bude zajištěna terénní soc. práce na obci se zaměřením na obyvatele SVL i ostatní obyvatele ohrožené soc. vyloučením prostřednictvím 3 terénních sociálních pracovníků.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ano	Cíl byl dosažen – 3 pracovnice sociálního oddělení pracují v terénu.
3.2.4 Specifický cíl	Od 1. 1. 2017 bude vytvořena komunikační platforma složená z organizací poskytujících sociální služby a dalších pracovníků za účelem zefektivnění sociální práce ve městě. Tato skupina se bude scházet min. 1x za 2 měsíce.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ano	Komunikační platformou je lokální partnerství, které se schází více než šestkrát ročně. Tato platforma je úzce propojena s komunitním plánováním sociálních služeb.
3.3 Obecný cíl	<i>Zlepšení sousedských vztahů a občanského soužití, zlepšení vztahů mezi majoritní a minoritní společností</i>
3.3.1 Specifický cíl	Od 1. 1. 2018 budou obyvatelé SVL prostřednictvím komunitního soc. pracovníka se vzděláním podle zák. 108/2006 Sb. zapojeni do rozhodování a do přímé realizace opatření na úrovni sousedství, vyloučené lokality, obce, města, mikroregionu, a to s cílem získání lepšího přístupu těchto osob ke společenským zdrojům (sociální ochrana, bydlení, vzdělání, zaměstnání, možnost uplatňovat svá práva atd.).
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ne	Komunitní centrum nevzniklo a nebyl tedy podán ani projekt na provoz (mělo jít o projekt OP Z - výzva 52).

3.3.2 Specifický cíl	Do roku 2019 bude v Postoloprtech vytvořen prostor pro mobilizaci zdrojů uvnitř komunity prostřednictvím komunitního centra.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ne	Projekt nebyl podán (viz výše) – z projektu měla být rekonstruována budova, v níž už sídlí NZDM. Projekt IROP: 21 810 000 Kč (zdroj: Komunitní centra v SVL).

Ve srovnání s ostatními kapitolami SPSZ, je kapitola *Sociální služby, rodina a sociální začleňování* nejrozsáhlejší a obsahuje nejvíce realizovaných opatření. Zvláštní zřetel je v této evaluační zprávě kladen na projekty KPSVL.

Cíle SPSZ byly naplňovány zejména skrze tyto projekty (KPSVL):

Sociální služby, volný čas a sociální začleňování

- **Terénní program v Postoloprtech** (říjen 2017 - září 2020). Cílem projektu bylo zlepšení situace klientů v oblastech ovlivňujících důstojné zapojení do života společnosti (oblast sociálních kompetencí, zdraví aj.).

- Na zmíněný projekt navazuje další projekt OP Z, který vychází z TAP: **Terénní program v Postoloprtech 2** (2020-2022) – v rámci projektu byly aktivity rozšířeny o skupinové aktivity. Hlavním cílem poskytovaných služeb je sociální a zdravotní stabilizace klienta, jejímž důsledkem má být změna životního stylu, a tím omezení rizik spojených s dosavadním chováním.

- **Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež v Postoloprtech**. OP Z. Doba realizace: 27. 9. 2019 - 31. 7. 2020. Cílovou skupinou je mládež (15-26 let). Cíl projektu: snížení sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem života mládeže a vytváření podmínek k řešení jejich nepříznivé situace. Cílem bylo zapojit minimálně 80 osob z cílové skupiny do činnosti v NZDM. Na tento projekt navázal další projekt OP Z.

- **Nízkoprahové zařízení pro mládež v Postoloprtech**: Návazný projekt OP Z vzešel z TAP (doba realizace: srpen 2020 – červen 2022).

Bydlení

- Projekt IROP: **Sociální bydlení Postoloprty** – v rámci projektu byl rekonstruován obecní dům, v němž vzniklo 5 bytů. Obec ale od projektu odstoupila v rozporu se strategickými dokumenty města (SPSZ a KPRSS).

6 Hlavní zjištění

6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

V této kapitole se budeme věnovat dopadům zejména na úrovni jednotlivých opatření. Zaměříme se přitom především na dopady projektů v rámci KPSVL. V návaznosti na SPSZ 2017-2019 byly v Postoloprtech realizovány 2 projekty OP Z. Projekt IROP na sociální bydlení se nepodařilo dotáhnout, město vrátilo získanou dotaci na byty, které byly již postavené. Oba projekty jsou realizovány v rámci kapitoly Sociální služby, rodina a sociální začleňování, proto jsme evaluaci zúžili na tuto oblast. Dílčím způsobem se zaměříme také na další oblasti (bydlení, dluhy, zaměstnanost, bezpečnost a vzdělávání).

Terénní program zaměřený na drogovou oblast (Drog-Out Klub)

Terénní program v Postoloprtech realizuje organizace Drog-Out Klub, která v regionu dlouhodobě působí. Projekt probíhal od října 2017 do září 2020. V roce 2018 již služba podpořila 44 osob se smlouvou o poskytování služeb.⁷ Služba však podporuje více osob, protože někteří klienti vyměňují injekční materiál i pro své známé, kteří např. nechtějí být viděni s terénními pracovníky. Cílem projektu bylo zlepšení situace klientů a jejich důstojné zapojení do života společnosti. Klíčové dopady se týkají zdraví a sociálních kompetencí. Na tento projekt navázal další projekt OP Z (*Terénní program v Postoloprtech 2*, který má zajištěné financování do roku 2022).⁸

Návazný projekt vychází z TAP a rozšiřuje portfolio služeb o skupinové aktivity. Hlavním cílem projektu a poskytovaných služeb je sociální a zdravotní stabilizace klienta, jejímž důsledkem má být změna životního stylu, a tím omezení rizik spojených s dosavadním chováním. Dopady aktivit jsou zaznamenány i na rodiny klientů, ale i jejich širší okolí.

Klíčoví místní aktéři jsou spokojeni s kvalitou poskytovaných služeb i přístupem pracovníků organizace. Velice rychle se podle respondentů zorientovali v terénu, získali si důvěru klientů, pružně reagovali na místní podmínky a komunikace s nimi je bezproblémová (resp. 3). Organizace se v poslední době věnuje také prevenci, v tomto směru spolupracuje s místním NZDM.

Jde již o velice dobře fungující službu, která je navíc vhodně prezentovaná veřejnosti. Ročně jsou službou podpořeny desítky klientů. Za rok 2020 to bylo 50 osob, bylo provedeno 522 kontaktů. Vyměněno bylo 7 578 injekčních stříkaček. V 69 případech byl klient ošetřen. Služba také prováděla testování na infekční nemoci a působila preventivně, pokud jde o šíření těchto nemocí.

Důležitým dopadem projektových aktivit je zvýšení motivace klientů k abstinenci, prevence relapsu i páčání trestné činnosti spojené s obstaráváním drog. Dalším dopadem je

⁷ Statistika Terénního programu pro uživatele drog za rok 2018: celkově podpořeno 44 lidí s vyplněnou smlouvou o poskytování služeb; 55 kusů injekčních stříkaček zlikvidováno z veřejného prostranství; přijato 2986 kusů injekčních stříkaček (vydáno: 3055 kusů); 5x testování osob na infekční choroby; 60x zdravotní ošetření aj. (Město Postoloprty, 2019, s. 10).

⁸ Organizace již nyní podniká kroky, které přispějí k udržitelnosti této služby.

snížení rizik spojených s užíváním omamných a psychotropních látek, zvýšení informovanosti a zvýšení motivace k řádnému životu.

Další dopady byly identifikovány v těchto oblastech: Zvýšení kompetencí vztahujících se k uplatnění na pracovním trhu. Zvýšení kompetencí ve vztahu k bydlení. Osvojení kompetencí vztahujících se ke zdraví (duševnímu i fyzickému). K dalším dopadům projektových aktivit patří zvýšení informovanosti veřejnosti a dostupnosti sociálních služeb. K dalším dopadům patří zvýšení informovanosti a osvěta, předcházení zdravotních rizik (sbírání injekčního materiálu a jeho výměna), předcházení trestné činnosti spojené s obstaráváním drog.

Významný dopad rozšíření TP spočíval v tom, že byli zachyceni i ti, kteří by jinak pomoc nevyhledali, nebo by ji vyhledali později, když už by byly jejich problémy rozvinutější. TP tedy přispívá k včasějšímu zachycení problémů, což může být v některých případech zásadní (např. dluhy). Výhodou je také to, že TP umožňuje intervenovat v prostředí, kde klient žije.

Kazuistika ilustrující mechanismus dopadu projektových aktivit:

„Klientce Pavla je 46 let. Od narození žije v nevyhovujícím sociálním prostředí, pochází z neúplné rodiny, kde neměla dostatek vhodných podnětů pro zdravý vývoj. Je to Romka, má 3 děti. Aktuálně žije v pronajatém bytě, své bydliště však během naší intervence změnila již 3x. S Pavlou jsme se zkontaktovali poprvé v říjnu roku 2018. Byla velmi otažitá, bála se, abychom informace, které nám sděluje, neposkytovali dalším osobám a institucím. Kontakty s ní probíhaly velmi krátce, většinou si vzala materiál, který od nás potřebovala, a pak jsme se hned rozloučili.

Pavla užívá od svých 19 let THC, od 29 let také pervitin. Kombinaci těchto drog užívá dodnes. V průběhu roku 2019 s Pavlou probíhaly kontakty čím dál častěji, postupně se nám povedlo ji na naši službu více navázat. V lednu téhož roku nám předala své telefonní číslo a řekla, že kdykoliv budeme v Postoloprtech, můžeme ji zkontaktovat. To byl pro nás úspěch, protože před tím jsme ji museli mnohdy hledat. V měsících březnu a dubnu nás postupně Pavla začala zvat k sobě domů a seznamovat se svojí rodinou a její sociální situací. Dozvěděli jsme se, že se u nich jedná o vícegenerační užívání drog – závislostí trpí i její děti (členové rodiny jsou sociálně i kognitivně značně deprivovaní). Její děti užívají také kombinaci drog pervitinu a marihuany. V rodině nebyly dodržovány elementární principy bezpečného užívání drog. Stříkačky se válely po bytě, byly používány vícekrát, více osobami. V první řadě jsme tedy naučili celou rodinu jakým způsobem se k infekčnímu materiálu chovat, že je opravdu na jedno použití a lze si u nás vždy materiál vyměnit. Toto nám trvalo asi další tři měsíce. V měsíci červnu byla rodina vzhledem k užívání drog stabilizována, znali základní principy bezpečného užívání a hlavně se nebáli nás kdykoliv dle potřeby kontaktovat.

Již během intervence z hlediska užívání drog se nám Pavla svěřovala, že má problémy s penězi, že jí nestačí skoro ani na jídlo a nájem. Pavla je v evidenci ÚP, je nezaměstnaná, její děti jsou společně posuzované osoby v domácnosti. ÚP jí proplácí nájem, dostává i příspěvek na živobytí. V červenci jsme jí nabídli spolupráci v komunikaci s ÚP, kdy došlo k problémům, šlo o to, že ji byla doporučena vhodná pracovní pozice a Pavla ji bez udání důvodu odmítla. To byl důvod k vyřazení z evidence ÚP. Nakonec po sepsání odvolání došlo pouze k podmínce. Pavlu jsme se snažili během letních měsíců nespočetněkrát motivovat ke vstupu na legální trh práce. Nosili jsme jí inzeráty s nabídkami práce v okolí. Bohužel však nikdy nedošlo k tomu, že by do legální práce nastoupila. Pavla je velmi silně demotivována vysokými dluhy, které má z minulosti. Dluhy se jí nakupily z nebankovních půjček, různých paušálů, z neplacení poplatků za svoz odpadu atd. Pavla dochází na neoficiální brigády, kdy jí z výdělků nic není strháváno. Klientka byla často

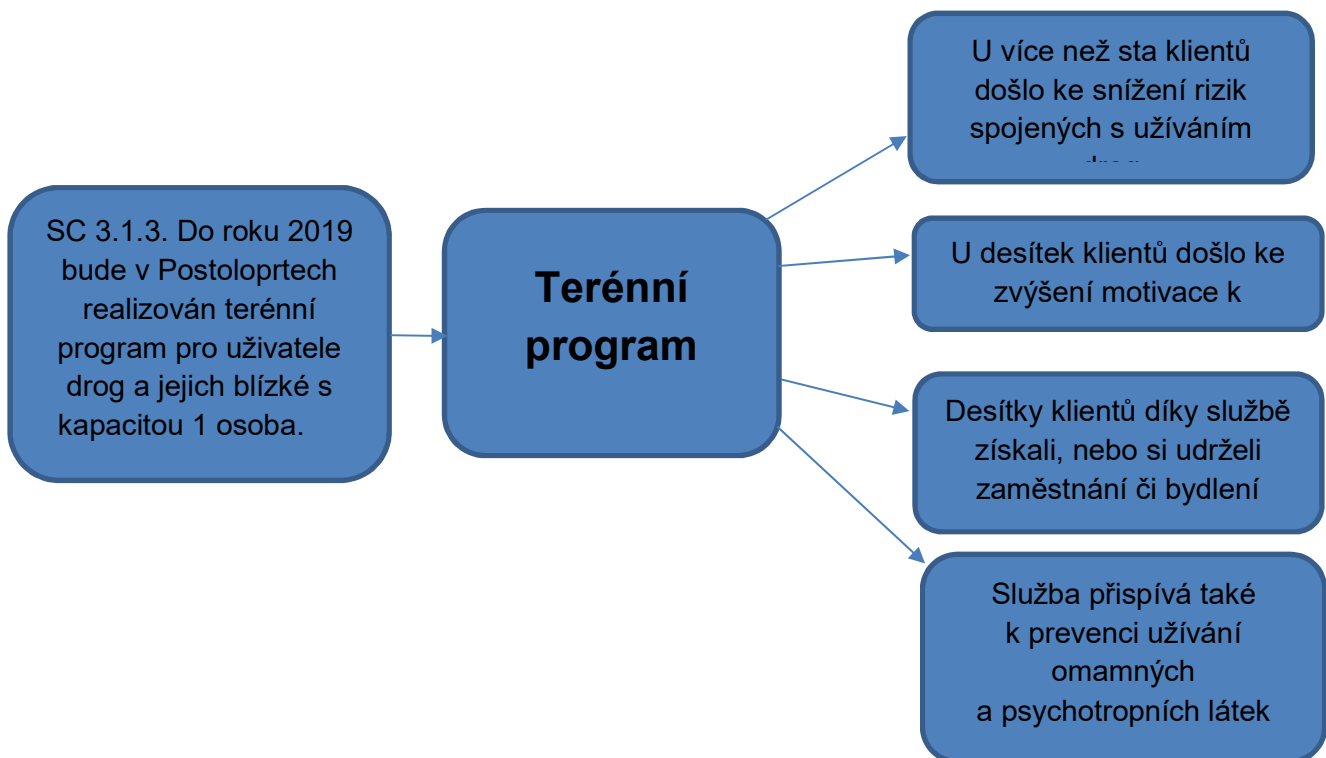
odkazována do dluhové poradny, bylo jí doporučeno, že jí kontakt zprostředkujeme, vždy však tuto nabídku odmítla.

Mezi tím jsme s Pavlou řešili další zakázky: ztráta občanského průkazu, která znemožnila obdržení sociálních dávek, v této době jí byla distribuována potravinová pomoc. Další zakázkou bylo zneplatnění podepsané smlouvy (nechala přesvědčit ke změně zdravotní pojišťovny za nevýhodných podmínek).

Nyní je Pavla ve stabilizované situaci, kdy má bydlení, jsou jí poskytovány sociální dávky a drogy bere bezpečně. Má kde bydlet i se svou rodinou. Motivace k další změně je u ní však minimální“ (kazuistika poskytnuta pracovníkem služby).

Podle pracovníka služby by snad pomohla snadnější cesta k oddlužení a možnost nějakého chráněného zaměstnání. Pracovníci služby mají v plánu klientku dále motivovat k léčbě závislosti (pracovník služby).

Schéma 3: Cíle SPSZ, opatření/projekt a dopady (Terénní program)

Vytvoření Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež

Dalším opatřením, které se podařilo realizovat díky projektu KPSVL, je vytvoření NZDM (Klub Amaro Avindo). Realizátorem projektu je organizace Romano jasnica, která v Postoloprtech provozuje též SAS a předškolní klub. NZDM funguje v objektu města, který se jeví do budoucna jako vhodný i pro další aktivity zaměřené na sociální inkluzi (komunitní centrum, odborné sociální poradenství se zaměřením na dluhovou oblast atp.).

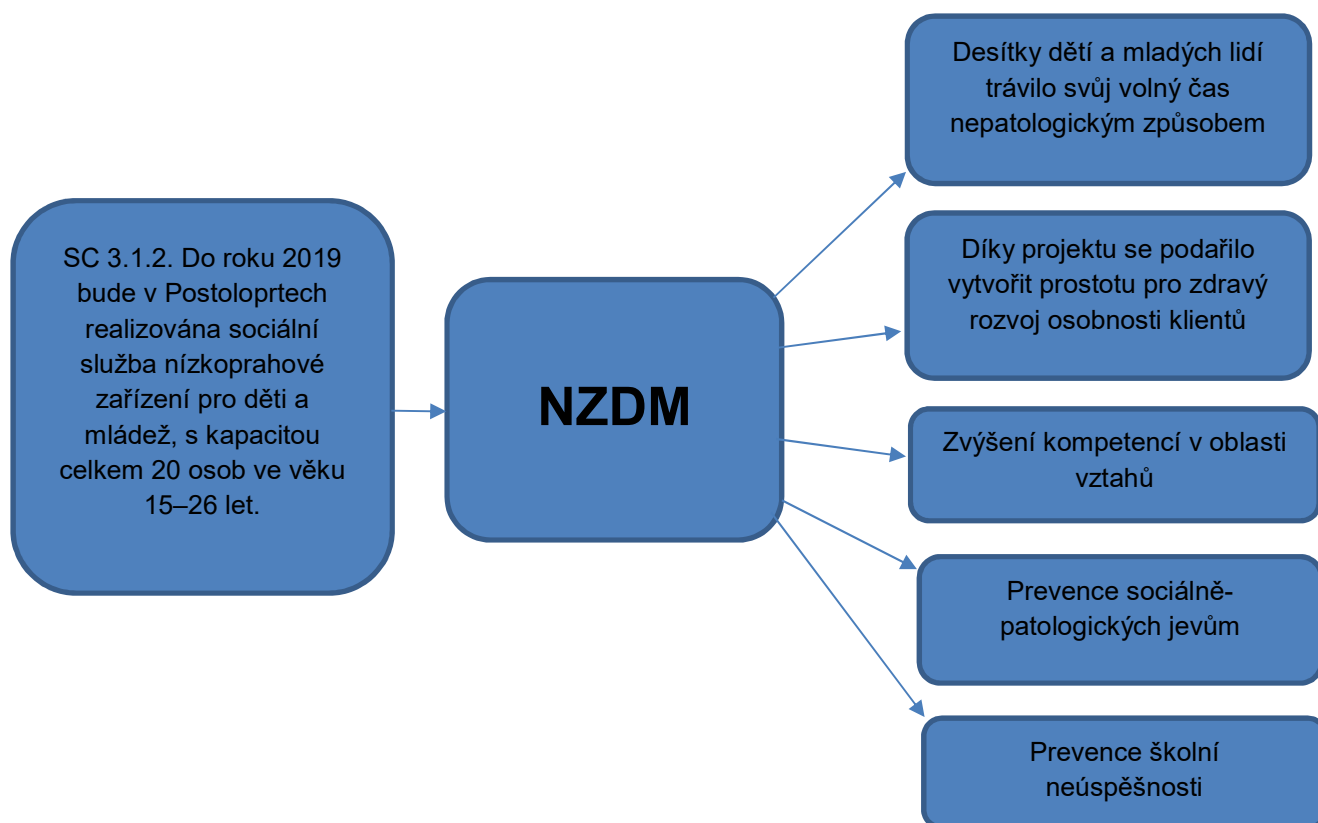
Vzniku NZDM předcházely aktivity komunitního charakteru, v rámci nichž dobrovolníci pracovali s místní mládeží. Podporu poskytlo místní děkanství katolické církve, které nabídlo vlastní prostory. Díky těmto aktivitám vznikl klub Mule (viz výše), byly organizovány atraktivní programy pro děti a mládež. Na tyto aktivity navázalo NZDM, které vzniklo v r. 2019 díky finanční podpoře Místní akční skupiny Vladař. Od září 2019 bylo fungování NZDM financováno zejména díky projektu OP Z, na který navázal v roce 2020 další projekt, jenž zajišťuje financování do roku 2022. Fungování NZDM bylo zásadním způsobem ovlivněno omezeními spojenými s pandemií covid-19, která nabrala na síle v březnu 2019 a mírně ovlivňuje fungování NZDM dodnes.

Přes zmíněné problémy služby NZDM využily desítky osob, indikátor úspěšného splnění byl tedy splněn (v roce 2019 bylo podpořeno 60 osob, v roce 2020 to bylo 94 osob). Důležitým dopadem NZDM je to, že poskytuje mládeži od 6-26 let prostředí pro zdravý rozvoj osobnosti. Díky aktivitám NZDM se učí děti vhodným způsobem trávit svůj volný čas. Aktivity NZDM pomáhají klientům také pracovat na svých vztazích, funguje jako prevence sociálně patologických jevů, prevence školní neúspěšnosti a rozvíjí jejich dovednosti v mnoha oblastech. Z evaluačního šetření vyplývá, že by bylo vhodné v NZDM rozšířit aktivity pro mladší děti (6-14 let).⁹ NZDM také uvažuje o vytvoření komunitní zahrady a dalším rozvoji služeb.¹⁰

⁹ Projekt OP Z financuje aktivity pro děti od 15 let, aktivity pro mladší děti tedy nemohou být tak široké a propracované.

¹⁰ „Potřeba nízkoprahového zařízení pro děti a mládež byla dále zdůrazněna i v dalších strategických dokumentech města Postoloprty (Komunitní plán sociálních služeb a prarodinných aktivit v Postoloprtech na období 2018–2022, Plán prevence kriminality Města Postoloprty na léta 2017-2021, Strategický plán sociálního začleňování města Postoloprty 2017 – 2019)“ (Město Postoloprty, 2019, s. 2).

Schéma 4: Cíle SPSZ, opatření/projekt a dopady (NZDM)

Souhrn splnění priority pro oblast Sociální služby, rodina a sociální začleňování

Kapitola *Sociální služby, rodina a sociální začleňování* zahrnuje také oblast dluhů. Většina opatření se přitom týká rozvoje sociálních služeb. Nyní se pokusíme stručně shrnout splnění stanovené priority:

- **Snižování zadluženosti obyvatel, zlepšení rodinné situace v SVL, stabilizovat migraci, zlepšit sousedské vztahy a občanské soužití**

Snižování zadluženosti obyvatel

SPSZ pro tuto oblast plánoval vytvoření odborného sociálního poradenství, které se věnovalo tématu dluhů, ale realizace tohoto opatření se nezdařila. Místní aktéři tématu věnují pozornost, v roce 2020 vznikl dokonce tematický výzkum na téma dluhů. Výzkum ukázal, že v Postoloprtech dochází k mírnému zhoršování v oblasti zadluženosti občanů (více než 25 % občanů je v exekuci). V současné době jsou zvažována opatření, která by vedla ke zlepšení. Situaci bohužel komplikuje to, že v minulosti dluhové poradenství v Postoloprtech fungovalo, ale údajně o něj nebyl zájem. Nyní tito lidé dojíždějí do Loun, pro množství klientů je tato služba

vysokoprahová. Doporučujeme, aby se místní aktéři dále tématu věnovali a pokusili se vytvořit službu odborného sociálního poradenství se zaměřením na dluhy, nebo realizovali jiná opatření zaměřená na dluhy.

V obci působí několik sociálních služeb, které dílčím způsobem věnují dluhové problematice (SAS a terénní sociální práce). Pro specializované dluhové poradenství musí klienti dojíždět do okolních měst. Nejvíce obyvatel Postoloprť dojíždí do Loun, kde provozuje dluhovou poradnu Centrum služeb pro zdravotně postižené Louny o.p.s. (v roce 2019 využilo služeb poradny 22 obyvatel z Postoloprť). S dluhy občanům Postoloprť dále pomáhá Romano Jasnica, spolek Vavřinec a také projekt *Společně to dokážeme v Ústeckém kraji*, financovaný z evropského sociálního fondu, spadající pod ÚP Louny – spolupráce s dluhovou poradnou v Lounech (dluhové poradenství nabízí 1x měsíčně).

V Postoloprťech čelí exekuci každý čtvrtý občan, v posledních letech došlo dokonce ke zhoršení situace. Z toho vyplývá, že je třeba situaci hlouběji analyzovat a rozvíjet aktivity zaměřené na tuto oblast. Je vhodné se více zaměřit na včasnou podporu dlužníků. Jednou z možností by bylo vytvoření odborného sociálního poradenství, které by poskytovalo komplexní podporu při hospodaření klientů a bylo by úzce napojené na terénní sociální práci. Poradenství by bylo potřeba zajistit min. v rozsahu 2x 4 hod. týdně, mělo by kombinovat ambulantní i terénní formu. Je možné ho poskytovat jako registrovanou sociální službu – odborné sociální poradenství, nebo také bez registrace. Je třeba intenzivnější a kvalitnější podpora při splácení dluhů, sjednávání splátkových kalendářů, ale také při oddlužení či zastavování nelegálních exekucí. Díky aktivitám ASZ se daří prohlubovat znalost o tomto problému.

Dále je třeba se zaměřit na prevenci dluhů. Hlavní prevencí dluhů je zvyšování schopností a možností zajistit si dostatečný příjem osoby/rodiny. V tomto směru by pomohlo vytvoření nějakého sociálního podniku, nebo jiné formy podporovaného zaměstnávání. Doporučujeme rozšířit opatření směřující k posílení finanční gramotnosti, která by pomohla obyvatelům nepropadat se do dluhové pasti.

Kromě aktivit LP měly vliv na oblast dluhů i významné externí vlivy. V průběhu realizace pozitivně přispělo výrazné snížení nezaměstnanosti, které umožnilo zlepšení hospodaření lidí ohrožených sociálním vyloučením. Kladný vliv měly také legislativní změny, díky nimž se snížil práh pro vstup do insolvence (novela z r. 2019), pomohlo také nedávné zvýšení nezabavitelného minima (r. 2020) atp. Pozitivní změny nastaly také díky osvětě a změně legislativy týkající se ochrany spotřebitelů (prodejní akce, podomní prodej, tzv. šmejdí). Pomohla také novelizace zákona o spotřebitelském úvěru (regulace nebankovních poskytovatelů půjček). Zásadním nedostatkem je nedořešení otázky zákona o sociálním/dostupném bydlení, který by umožnil snadnější boj s obchodníky s chudobou.

Před několika lety byla otevřena pobočka lounské dluhové poradny, umístěna byla v městské knihovně (2015-2017). Poradnu nenavštěvoval dostatek klientů, proto byla zrušena.¹¹ Podle respondentů pro to byly hlavní dva důvody. Prvním je to, že zde byli klienti

¹¹ „Obecně můžeme říci, že o dluhové poradenství v Postoloprťech, které bylo realizováno v knihovně, nebyl moc zájem (lidé byli moc na očích). Poté jsme zařídili kancelář v prostorech místní fyzioterapie s tím, že dluhová poradkyně v případě zájmu/potřeby (objednání) bude poskytovat poradenství přímo tam (lidé by nebyli tolik na očích). Také nebylo využito. Lidé z Postoloprť běžně navštěvují poradnu v Lounech. Letos jde zhruba o 15 % z celkového počtu osob v dluhové poradně. Zadluženost je v Postoloprťech vysoká, Centrum se nebrání další spolupráci“ (resp. 8).

„moc na očích“ (resp. 6). Druhým důvodem mohla být relativní „vysokoprahovost“ (resp. 2). Důvodem jistě nebylo, že by místní obyvatelé nepotřebovali tuto službu, protože v březnu roku 2020 čelilo exekuci 25,6 % obyvatel Postoloprte starších 15 let.

V roce 2020 vznikl také tematický výzkum zaměřený na problematiku dluhů, ten obnažil vážnost tohoto problému. Je třeba si uvědomit, že lidé, kteří čelí několika exekucím, mají mnohdy složitější vstup/či návrat na pracovní trh, jsou mnohdy nuceni pracovat „na černo“, tíživou ekonomickou situací trpí jejich děti a osoby živící ve společné domácnosti, mají nestabilní bydlení atp.

Vzhledem k vysoké míře zadlužení v Postoloprtech, jsou kapacity stále nedostatečné a bylo by třeba je více propojit s terénními programy, aby docházelo k včasnému záchytu dlužníků. V Postoloprtech je totiž stále velké množství osob s vícečetnými exekucemi, které dluhy s odborníkem neřeší. Rozšíření TP je tedy zásadní, protože dluhy bývají často skryté, lidé se za svou situaci stydí, problém odsouvají, nevědí jak řešit svou situaci, nebo nedůvěřují tomu, že jim někdo v této situaci může pomoci. O latenci daného problému svědčí také to, že v Postoloprtech je 1 006 osob v exekuci (což je více než 25 % obyvatel). Vzletem k dynamickým proměnám v dané oblasti zůstává také značný potenciál v oblasti vzdělávání pracovníků, kteří se setkávají s tématem dluhů. Potenciál rozvoje je i v oblasti vzdělávání a osvěty veřejnosti.

V březnu 2020 bylo v exekuci 1 006 obyvatel Postoloprte, celkově bylo vedeno 5 731 exekucí. Průměr je tedy více než 5 exekucí na jednoho dlužníka. U cca 20 % exekučovaných již neexistuje možnost splacení dluhů – jde tedy o kandidáty na oddlužení (insolvenci). V březnu roku 2020 bylo v insolventi 108 obyvatel Postoloprte.

Místní aktéři by se také měli zaměřit na dluhy občanů vůči městu. Třeba je podpořit vytváření splátkových kalendářů a např. také využití milostivého léta. Vysoké množství obyvatel dluží obci za svoz odpadu (podle analýzy z roku 2020 je to cca 25 % obyvatel). Dle analýzy jde o 1 180 dlužníků, z nichž 430 jsou děti mladší 18 let. V 350 případech je již dluh vymáhán exekučně (Smékalová, 2020). Jednou z možností je převést povinnost placení za odpad na majitele domu/bytu.

Zlepšení rodinné situace v SVL

V Postoloprtech působí několik organizací a institucí, které se věnují podpoře rodin. Zvláště je to spolek Vavřinec¹² a Romano jasnica, kteří provozují SAS. Pokud jde o posilování rodičovských kompetencí, k pokrokům přispělo zejména rozšíření SAS, ale také terénních programů. Podle některých zdrojů jsou určité nedostatky v oblasti komunikace zainteresovaných aktérů (např. viz Svobodová, 2017, s. 8). Někteří respondenti by uvítali vytvoření nějaké poradny pro rodinu v Postoloprtech.

¹² V současné době poskytujeme organizace na území lounského okresu 3 sociální služby: azylový dům pro rodiny s dětmi, bydlení v režimu Housing First pro rodiny s dětmi v lounském okrese a sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi.

Stabilizovat migraci, zlepšit sousedské vztahy a občanské soužití

Od roku 2016 se ročně do obce přistěhovalo od 161 do 198 obyvatel. *Nově příchozí obyvatelé jsou podle zvyklostí obecního úřadu navštíveni pracovníky obce*, přičemž jsou seznámeni s místními vyhláškami, jsou jim předány kontakty na různé instituce a naváže se tak osobní kontakt mezi pracovníky obce a novými občany města. Tato procedura podle některých respondentů přispívá k lepším sousedským vztahům a celkově kvalitě občanského soužití.

Celkově lze říci, že aktivity LP přispěly k zlepšení kvality občanského soužití. Rozšíření terénních programů např. pomáhá eliminovat problémy spojené se závislostním chováním občanů Postoloprť.¹³ Stejně tak přispívá i nově vzniklé NZDM, díky němuž mládež tráví svůj volný čas méně patologickým způsobem. Vzhledem k vysoké míře migrace rodin a množství rodin v krizi je třeba v Postoloprtech dále posilovat služby zaměřené na práci s rodinou.

Měl by být stále kladen důraz na to, aby byl **dostatek volnočasových aktivit**, kde tráví volný čas děti z minority i majority společně. V tomto ohledu je stále nedostatek příležitostí pro trávení volného času, které jsou vhodné pro děti ze sociálně slabých rodin.

SPSZ si stanovil v této kapitole 9 specifických cílů:

- Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi, odborné sociální poradenství (dluhové i právní poradenství), terénní program, s kapacitou celkem 95 osob – rozšíření stávající služby o 1 úvazek: cíle byly z větší části splněny. Přesto lze konstatovat, že stále zůstává potenciál rozvoje. Předně by bylo vhodné vytvoření poradny, která by poskytovala odborné sociální poradenství se zvláštním důrazem na dluhovou problematiku. Je třeba najít vhodný prostor pro tuto službu a nestanovit příliš vysoký práh. Také by bylo vhodné posílit terénní práci, která by byla s aktivitami poradny úzce propojena. Potenciál rozvoje se týká i služby SAS – zejména by bylo dobré více propojit aktivity jednotlivých aktérů a služby lépe koordinovat (sociální oddělení města, Romano jasnica, spolek Vavřinec, OSPOD aj.).

- Vytvoření NZDM se podařilo, realizátorem tohoto opatření je Romano jasnica (Klub Amaro Avindo). Klub je otevřen dětem a mládeži od 6-26 let, ale projektem OP Z jsou pokryté jen aktivity dětí od 15 let. Z evaluačního šetření vyplývá potřeba rozšíření aktivit pro děti od 6-15 let. Dále se nabízejí možnosti rozšiřování služeb (např. o komunitní zahradu). Vytvoření NZDM přispělo ke kvalitě života mládeže ze SVL a poskytlo jim podmínky k řešení jejich nepříznivé situace. Aktivity NZDM pomáhají předcházet sociálně patologickým jevům a snižovat rizika.

- Díky aktivitám LP se podařilo vytvořit terénní program zaměřený na drogovou oblast, realizátorem tohoto opatření je Drog-Out Klub. Respondenti vyjadřují jednoznačnou spokojenost touto službou. Organizace kvalitně zmapovala situaci v jednotlivých částech města, terénní pracovníci rychle navázali důvěru s klienty. Drogová problematika v Postoloprtech je nyní poměrně dobře pokryta.

¹³ Terénní služby zajišťoval před rokem 2015 zejména spolek Vavřinec a Romano jasnica. Dnes se této práci věnují více i pracovnice sociálního oddělení města a pracovníci Drog-Out Klubu.

Kromě terénního programu jsou pro uživatele důležitá K-centra (Žatec a Most), ale také psychiatrické služby, za kterými dojíždějí klienti nejčastěji do Loun. Někteří klienti pak využívají služby následné péče (centra následné péče, doléčovací centra, která nabízejí jak pobytové, tak ambulantní služby) a terapeutické komunity.

Místní aktéři si byli vědomi toho, že v Postoloprtech řada problémů spojených s uživateli drog již před započítím spolupráce s ASZ. V roce 2015 si město zadalo projekt na zmapování drogové scény v Postoloprtech. Výzkum prováděl Most k naději (dále MONA), výsledkem monitoringu byla Výstupní zpráva realizace projektu „Asistent pro terénní kontakt Postoloprty 2015“ (Holakovská et al. 2016). Zpráva (Holakovská et al. 2016, s. 10-14) uvádí, že v letech 2012 až 2014 bylo v Postoloprtech spáchání nejméně 9 trestných činů v souvislosti s drogami. Ve dvou případech šlo o výrobu pervitinu. V jednom případě šlo dokonce o vraždu starší ženy. Místní aktéři nebyli příliš spokojeni se spoluprací s MONA a tak oslovili jinou organizaci z regionu (Drog-Out Klub). Autoři zprávy odhadli, že v Postoloprtech žije 21 uživatelů pervitinu, to bylo v rozporu se zkušeností místních aktérů. Detailní zmapování ukázalo, že jde o více než 100 uživatelů. V roce 2020 terénní práce podpořila 50 klientů, z nichž někteří zásobují injekčním materiálem i další (na malém městě nechtějí být viděni s terénním pracovníkem).

- Dva specifické cíle se týkaly vytvoření sociálního oddělení v rámci městského úřadu a rozšíření terénní práce při obci. Oba cíle byly splněny. Vytvoření oddělení sociálních věcí se podařilo, jsou zde zaměstnány 3 sociální pracovníce, všechny pracovníce podle potřeby pracují i v terénu.¹⁴ Vytvoření samostatného oddělení usnadnilo celou řadu procesů, zjednodušilo komunikaci s relevantními aktéry a přispělo ke zvýšení důrazu na sociální problematiku v Postoloprtech.

- Dalším specifickým cílem bylo vytvoření komunikační platformy, která se bude věnovat sociální inkluzi. Touto platformou je samotné lokální partnerství a jeho jednotlivé pracovní skupiny. Tato platforma podle evaluačního šetření funguje dobře, prospělo by intenzivnější zapojení některých aktérů a snad i přilákání dalších aktérů (např. Platforma pro sociální bydlení, která má zkušenost se sociálním bydlením; organizaci Mosty o.p.s., která má zkušenost se sociálním podnikáním aj.).

- Další tři specifické cíle se týkaly komunitní práce a vytvoření komunitního centra, což se nepodařilo. Potřeba těchto forem práce s komunitou přetrvává. O možnostech komunitní práce vypovídá zkušenost s klubem Mule, který v Postoloprtech vzešel z aktivity místních obyvatel a je možné ho považovat za příklad dobré praxe.

Klub Mule Postoloprty – příklad dobré praxe

Klub Mule začal v obci fungovat před vytvořením NZDM. Takto byl jeho vznik popsán bývalou LK:

„Pětistícové Postoloprty se dlouhodobě potýkají s problémy souvisejícími s dětmi a mládeží ze sociálně vyloučených lokalit, pro které dosud v obci nebylo dostatečné vyžití, které by je drželo od negativních vlivů, mezi které patří zejména užívání drog. Problémy jsou pak intenzivnější během letních měsíců, kdy bezprizorní děti tráví čas na ulici, což má za následek stupňování napětí a nevrzivosti v obci. Nabídka vyžití pro děti ve městě je podle slov různých aktérů pestrá, není však dostupná právě pro děti z vyloučených rodin.

¹⁴ Kromě pracovníků města v terénu působí Drug-Out Klub, Romano jasnica a spolek Vavřinec.

Na setkáních Lokálního partnerství byl tento problém často akcentován. Díky otevřené spolupráci města s neziskovými organizacemi a Agenturou pro sociální začleňování se v roce 2018 podařilo zorganizovat příměstský tábor složený celkem z 15 velmi různorodých půldenních aktivit, kdy na každý týden vycházely dvě až tři, například den deskových her, graffiti a výtvarná dílna, parkour workshop, promítání filmu s diskusí, Postoloprty hledají talent, setkání s odborníky, arteterapie, seed bombs workshop, dramatický a hudební workshop, preventivní program, filmový workshop, výlet na Ranou a farmu Létající koza a další.

Zájem ze strany dětí, a přeneseně i jejich rodičů, byl překvapivě veliký. Podepsanou přihlášku přinesla skoro padesátka dětí, pro mnohé děti byly tyto aktivity prvním organizovaným trávením volného času po dlouhé době. Výlet na Ranou, což je kopec za Postoloprty, byl pro některé děti jediný výlet mimo město za celé léto. Díky budování důvěry a vztahů s dětmi, které dosud vnímali mnozí obyvatelé města jako problémové, se terénním sociálním pracovníkům podařilo získat si také důvěru mnohých rodičů, která je pro efektivní práci klíčová.

Fungující společně organizovaný program ale také ukázal, jak plodná a efektivní může být spolupráce města a neziskových organizací. Přestože se podle některých aktérů obec stavěla zpočátku k projektu mírně obezřetně, ačkoliv na něj poskytla plné finanční krytí, už v průběhu tábora díky zájmu a efektu, který na komunitní život v obci měl, ho velmi ocenila. Proto se organizátoři rozhodli v dobrovolných volnočasových aktivitách pokračovat i po prázdninách. Díky spolupráci s místním děkanstvím probíhala na faře každý týden až do léta roku 2019 setkání tzv. komunitního klubu Mule (jak ho děti pojmenovaly). Pracovníci organizací Romano jasnica, Místa zblízka a Agentury zde připravovali pravidelný volnočasový program pro děti a mládež, například různé komunikační a společenské hry, soutěže, výtvarné a hudební aktivity. Proběhlo také několik výletů do okolí.

Byl to první projekt ve městě zaměřený na trávení volného času dětí z problematičtějšího prostředí. Realizátoři měli možnost se přesvědčit, že podobné aktivity ve městě opravdu chybí a je o ně skutečně zájem. Navíc se ukázalo, kolik schopných a aktivních lidí a organizací má zájem se dobrovolně zapojit do smysluplných projektů. Na podzim roku 2019 úlohu volnočasového klubu převzalo nově vybudované nízkoprahové zařízení provozované neziskovou organizací a výrazně podporované městem“ (text vytvořený bývalým LK).

K ukončení aktivit také přispěl nedostatek dobrovolníků (Město Postoloprty, 2019, s. 8).

Stručně k dopadům v ostatních oblastech

Podrobněji jsme analyzovali dopady v oblasti Sociální služby, rodina a sociální začleňování. Na tomto místě bychom se rádi stručně vyjádřili i k dopadům dalších realizovaných aktivit.

- **Bydlení**

Aktivity LP přispěly k důkladnému prozkoumání situace v oblasti bydlení.¹⁵ Pozitivem je, že město disponuje poměrně slušným bytovým fondem (cca 130 bytů). Pro oblast bydlení mělo velký význam, že město v roce 2015 koupilo ubytovnu Meta, protože se obávalo vzniku SVL. Nyní provozuje ubytovnu město, žije zde přitom jen minimum obyvatel pobírajících dávky v hmotné nouzi. Někteří respondenti se domnívají, že část této budovy by mohla být v budoucnosti využita pro potřeby sociálního bydlení.

¹⁵ Největší koncentrace sociálně vyloučených osob je v Březně u Postoloprty. Zde jsou dvě budovy, v nichž žije dohromady cca 110 obyvatel.

Přes to, že město zatím nerealizuje sociální bydlení, snaží se rozšiřovat bytový fond, byty i odkupuje od soukromých vlastníků a tím se brání před obchodníky s chudobou. Podle některých aktérů existuje potenciál rozvoje v oblasti přidělování městských bytů. Otázkou je např. to, jestli je vhodné striktně vyžadovat bezdlužnost vůči městu. V odůvodněných případech by mohla být učiněna výjimka. Například, jestliže daný člověk dlouhodobě dodržuje splátkové kalendáře, nebo se již blíží splacení dluhu.

Obec se nyní zaměřuje na rozšíření kapacit bydlení pro seniory – na konci roku 2020 žilo v Postoloprtech 832 osob starších 65 let. V Postoloprtech je jeden dům s pečovatelskou službou, ale podmínky zde jsou nevyhovující. Město nyní staví nový dům s pečovatelskou službou a zvažuje další. V plánu je také posílení sociálních služeb pro tuto cílovou skupinu.

V této kapitole si SPSZ stanovil 6 specifických cílů:

- Metodika sociálního bydlení – metodika sice vznikla, ale nakonec nevznikl ani jeden sociální byt.
- Program podpory v bydlení (sociální služba) – služba nevznikla, mělo jít o službu, která by byla provázána se sociálním bydlením.
- Domovníci – toto opatření má v Postoloprtech neprojektovou podobu a místní aktéři jsou s jeho realizací spokojeni. V městských domech funguje více než 10 domovníků, kteří jsou za svou činnost odměněni slevou na nájmu. Náplní práce domovníka je zamykání, komunikace s úřady, komunikace s obyvateli domu, kontrola pořádku v domě a jeho okolí atp.
- SPSZ si také kladl za cíl zavedení pravidelného setkávání nájemníků městských bytů – toto opatření se daří realizovat jen z části.
- Jedním z opatření v této oblasti mělo být vytvoření odborného sociálního poradenství se zaměřením na dluhy – opatření se nepodařilo realizovat (viz výše).
- Dalším opatření mělo být vytvoření devíti sociálních bytů. Úspěšně byl realizován projekt IROP, z jehož prostředků bylo zrekonstruováno 5 bytů. Představitelé města se ale rozhodli přidělenou dotaci vrátit a sociální bydlení v Postoloprtech není realizováno.

Sociální bydlení

7. 10. 2020 zastupitelstvo města rozhodlo o vrácení dotace (bez jakékoliv komunikace s ASZ). Odůvodnění vrácení dotace z článku v místním Zpravodaji:

„Dle původního projektu zde mělo vzniknout pět sociálních bytů. Městu se podařilo získat dotaci ve výši 4,3 miliónu. Jevilo se to původně jako velmi výhodná akce, která městu ušetří nemalé peníze. Jenže... Čím více se ze zanedbaného, téměř havarijního domu stávalo útulné hnízdečko,

tím více nám začalo být líto, jakým způsobem by měla být stavba využívána. Podmínky dotačního titulu „sociální bydlení“ totiž hovoří zcela jasně. Byty bychom museli přenechávat lidem v bytové a sociální nouzi. Velmi často je mezi takovými dost těch, kteří si majetku neváží, tím spíše, pokud není jejich... Navíc podmínky nám ukládaly povinnost pronajímat každý byt cca na 1 až maximálně 2 roky, poté by musel být sociální nájemce vyměněn. Tento stav bychom museli udržet 20 let (!!!), pokud bychom jen něco z podmínek nedodrželi nebo zanedbali, přišly by na řadu sankce a případně vrácení dotace. Jistě si dokážete představit, že kdybychom po dvacet let každé dva roky uváděli byt do přijatelného stavu k novému nájmu, vyšlo by nás to mnohonásobně více, než činila dotace a navíc bychom po dvaceti letech mohli celý dům opravovat znovu... Proto jsme se rozhodli (rada i zastupitelstvo města s tím vyslovily jednoznačný souhlas) vrátit získanou dotaci ministerstvu a dům opravit v režii města. Nakládání s těmito byty a přidělování nájemníkům je tak plně v kompetenci města, nikdo nám nemůže diktovat, jak nakládat s vlastním majetkem, nikdo nás nebude sankcionovat za špatné dodržování nesmyslných podmínek. Nyní, když vidíme, jak krásné a moderní byty nám vznikly, již víme, že to bylo rozhodnutí správné. Věříme, že novým nájemníkům se zde bude dobře žít.“

Argumenty představitelů města jsou pochopitelné, ale z hlediska procesu sociální inkluze je absence sociálního bydlení problém. Bez sociálního bydlení má město omezené možnosti ovlivňovat podmínky bydlení osob, které jsou ohroženi sociálním vyloučením, nebo jsou sociálně vyloučené. Ti jsou pak mnohdy odkázáni na obchodníky s chudobou, kteří ubytovávají tyto rodiny v nevyhovujících podmínkách a za předražené nájemné.¹⁶

Místní aktéři se shodují, že potřeba sociálního bydlení v Postoloprtech stále přetrvává. Jednou z možností by bylo využití zkušenosti spolku Vavřinec, který poskytuje na Lounsku bydlení v režimu Housing First. Druhou možností je oslovení celostátně působícího aktéra (např. Platforma pro sociální bydlení).

- **Bezpečnost, volný čas a zdraví**

Hlavním aktérem je pro oblast bezpečnosti Městská policie a Odbor vnitřních věcí města. Dalším klíčovým aktérem pro tuto oblast je organizace Drog-Out, která se věnuje především drogové problematice, její aktivity se tedy dotýkají jak oblasti bezpečnosti, tak oblasti zdraví. V rámci KPSVL tato organizace realizovala projekt Terénní program v Postoloprtech, díky kterému byly rozvinuty služby pro osoby se závislostí. Aktivity LP také přispěly k tomu, že je oblast bezpečnosti lépe prozkoumaná. Dle evaluačního šetření nepatří problémy v oblasti bezpečnosti k těm nejpálčivějším v Postoloprtech. Tato oblast je navíc řešena v rámci dalšího strategického dokumentu, který je Plán prevence kriminality Města Postoloprty na léta 2017 až 2021 (Město Postoloprty 2017). Pokud jde o oblast volného času, je klíčovým aktérem Dům dětí a mládeže a také NZDM.

¹⁶ V obci působí i obchodníci s chudobou – jeden z objektů patří proslulému „obchodníkovi“, který vykořisťuje nájemníky i v jiných městech regionu.

SPSZ si v této oblasti stanovil 4 specifické cíle:

- **APK** – V SPSZ obsahuje zavedení asistentů prevence kriminality, ale místní aktéři již o toto opatření nejeví zájem. Jedním argumentem je to, že mají dostatek městských strážníků. Druhým zmiňovaným důvodem je to, že v Postoloprtech asistenti v minulosti působili a neosvědčili se. Asistenti prý odmítali navštěvovat problematická místa a místní aktéři nezaznamenali větší dopady jejich aktivit. Je přitom možné, že při lepším nastavení tohoto opatření by se asistenti osvědčili lépe, portfolio jejich činností může být velice široké, je tedy třeba pozice obsadit vhodnými pracovníky a stanovit náplň jejich práce tak, aby nasedala na potřeby místních obyvatel. Při revizi SPSZ by stálo za to diskutovat o smysluplnosti tohoto opatření v místních podmínkách.

- **Domovníci** – SPSZ plánoval vytvoření dvou pracovních míst pro domovníky, ale žádný projekt pro tyto účely nevznikl. Město řeší toto opatření jako neprojektové, zřizuje pozici domovníka v několika městských objektech, domovníkovou odměnou je přitom sleva na nájmu (viz předchozí podkapitola).

- **Program primární prevence** – nebyl realizován.

- **Vytvoření in-line dráhy a rekreační stezky** - projekty nebyly realizovány, ale bylo vytvořeno několik odpočinkových míst na řece Ohři. Tato místa slouží v letních měsících jako plovárna.

- **Zaměstnanost**

Oblast zaměstnanosti v SPSZ neměla svou vlastní kapitolu, ale mnohá z realizovaných opatření svými dopady zasahovala i do oblasti zaměstnanosti. Pro aktivity LP je dobré, že Úřad práce se sídlem v Lounech se aktivně zapojuje do činnosti pracovních slupin. Dále panuje v obci spokojenost s využíváním veřejně prospěšných prací (VPP). Nyní uvažují místní aktéři o větším využívání VPP, za užitečné by někteří respondenti považovali také vytvoření sociálního podniku. Stále existuje prostor pro rozvoj různých forem podporovaného a chráněného zaměstnávání.

Město Postoloprty využívá zajímavý postup, kdy ve spolupráci s úřadem práce nabízí práci na VPP osobám, které jsou identifikované jako „problémové“. Opatření má sloužit ke zlepšení sociální situace, vytvoření vztahu k městu a možnosti se začlenit. Dopadem tohoto postupu je, že mají tyto osoby možnost svůj čas naplňovat smysluplným způsobem. Tento postup prý také funguje preventivně, protože osoby, které nechtějí tuto nabídku obdržet, si musí dávat pozor na své chování. V některých případech tato procedura prý přispěla i k tomu, že daná osoba obec opustila.

Jak již bylo zmíněno, dopady do oblasti zaměstnanosti byly registrovány u několika opatření vzešlých ze SPSZ (terénní sociální práce, SAS aj.). Vývoj v této oblasti také významně ovlivnila ekonomická konjunktura a snižování nezaměstnanosti na celorepublikové úrovni (více než o 50 %). Velká poptávka po pracovní síle a zvýšení nezabavitelné částky

příspělo k lepší zaměstnatelnosti dlouhodobě nezaměstnaných. Zásadně se rozšířily také možnosti uplatnění Romů na volném trhu práce.

6.2 Naplňování cílů KPSVL

Příprava SPSZ a následná podpora při realizaci aktivit a opatření je základním a klíčovým východiskem KPSVL, proto v rámci evaluace SPSZ hodnotíme také naplňování cílů KPSVL, které jsou v Metodice KPSVL definovány jako „zajištění *adresnosti, koordinace, konzistence a synergie* místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF“.¹⁷

Na základě cílů KPSVL se následující část evaluační zprávy zaměří na ověření, zda a do jaké míry realizace definovaných opatření splňuje očekávané parametry – *adresnost, koordinace, konzistence, synergie*. K nim přidáváme také *udržitelnost* jako parametr, který je podmínkou pro dlouhodobé naplňování cílů KPSVL. V této kapitole se soustředíme na **dopady na úrovni realizovaných opatření**, v příští kapitole blíže zhodnotíme dopady na kvalitu spolupráce při realizaci opatření SPSZ.

Přínosy spolupráce s ASZ oceňují mnozí aktéři, ale tyto přínosy jsou patrné i ze srovnání výchozího stavu, jak ho zaznamenala analytická část SPSZ či vstupní analýza (ASZ, 2016). Podpořené osoby získaly díky realizovaným opatřením zaměstnání, díky rozšíření terénních programů je podpora „blíže lidem“. Realizované projekty přispěly k navýšení kapacit několika služeb.

Díky aktivitám LP vzniklo několik pracovních míst, podařilo se dosáhnout zásadního pokroku při rozvoji sociálních služeb a byla zavedena zcela nová opatření (vznikl například odbor sociálních věcí, byl zaveden drogový terén a vzniklo nové SPSZ). Některé stávající služby byly navíc posíleny (SAS). Díky aktivitám LP byla podpora sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených osob v Postoloprtech individualizovanější a komplexnější, rozšířilo se spektrum forem podpory a zvýšila se kapacita stávajících forem podpory.

6.2.1 Adresnost a relevance

V této kapitole se budeme věnovat adresnosti (či relevanci) intervence ve smyslu zacílení intervencí a koncentrace zdrojů na řešení problémů v místě jejich největšího rozsahu. Jde o to, aby intervence podporovala ty, kterým byla určena. Budeme zde posuzovat také relevanci intervencí, o které vypovídá například to, zda realizované aktivity byly v souladu s doporučeními analytických dokumentů.

Adresnost realizovaných opatření byla adekvátní. Použité zdroje byly správně zacíleny a realizovaná opatření nezapomínala ani na ty nejzranitelnější (osoby bez domova, rodiče samoživitelé aj.). Místní aktéři průběžně reagují na nová zjištění, což přispívá k lepšímu

¹⁷ **Adresnost**, tj. jestli intervence probíhá v místech s koncentrovanými problémy; **koordinace**, tj. jestli jsou aktivity realizované v jednotlivých oblastech dobře koordinovány; **konzistence**, tj. jestli kapacita intervence odpovídá místním potřebám; **synergie**, tj. jestli na úrovni konečných příjemců (sociálně vyloučených obyvatel nebo domácností) jsou propojeny aktivity z různých tematických oblastí.

zacílení intervencí. K lepšímu zacílení realizovaných opatření přispívá také rozšíření terénních služeb, které aktivně vyhledávají lidi v tíživé životní situaci a reagují na jejich aktuální problémy. Neuspokojivá situace zůstává v oblasti dluhů.

Z evaluačního šetření vyplývá, že příprava SPSZ proběhla poměrně dobře. Jisté obtíže nastaly ve fázi realizace, protože nezanedbatelná část opatření nebyla z různých důvodů realizovaná (nedostatek kapacit místních aktérů, přehodnocení priorit, nenalezení vhodného zdroje financování aj.). Nejvýrazněji se to týkalo sociálního bydlení – projekt na sociální bydlení byl těsně před skončením zastaven. Chybí komunitní centrum, dluhové poradenství aj.

Díky aktivitám LP došlo k prohloubení znalosti stavu sociálního vyloučení, vytvořené analýzy také generovaly sady doporučení. Evaluační šetření přitom ukazuje, že realizovaná opatření reagovala na doporučení formulovaná ve VA (Vališ, 2016). Jedním z doporučení bylo navýšení kapacity terénních programů, což se podařilo. I přes to stále existuje prostor pro rozvoji terénních programů. V souladu s doporučeními se podařilo vytvořit předškolní klub a NZDM. VA doporučovala také zaměřit se za snížení nepříznivých dopadů rizikového způsobu života uživatelů drog. V tomto směru došlo k značnému pokroku. Některá doporučení VA se naplnit nepodařilo (např. se nepodařilo vytvořit sociální podnik, neobnovila se pobočka úřadu práce v Postoloprtech).

6.2.2 Konzistence s potřebami

Konzistence kapacity prováděných opatření s potřebami osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučeným ohrožených je blíže hodnocena v rámci evaluace dopadů opatření SPSZ v předchozích kapitolách. Nyní se více podíváme na otázku, zda rozsah intervencí odpovídá rozsahu řešených problémů.

Respondenti evaluačního šetření se shodují, že v Postoloprtech je rozsah problémů spojených se sociálním vyloučením takový, že většina realizovaných opatření by mohla být kapacitně rozsáhlejší. Jistého nasycení snad dosáhly terénní sociální služby. V této kapitole proto zmíníme zejména ty oblasti, kde vnímají respondenti zásadní deficity.

Přes to, že došlo k navýšení kapacit terénní práce, stále existuje prostor rozvoje. Vzhledem k vysoké zadluženosti obyvatel Postolopr, je potřeba dále rozšiřovat rozsah a intenzitu intervencí v této oblasti. Jistý potenciál je v Postoloprtech spojen s rozvojem komunitní práce. Žije zde velké množství rodin s širokým spektrem problémů, tyto rodiny se také často stěhují. Nabízí se tedy stále prostor pro rozšiřování služeb zaměřených na pomoc rodinám (např. poradna pro rodiny). Důležitým nedostatkem je absence sociálního bydlení. Sociální skupinou, která nyní potřebuje více pozornosti, jsou senioři ohrožení sociálním vyloučením.

V této oblasti klasicky narážíme na to, že potřeby obyvatel přesahují možnosti aktérů tyto potřeby saturovat. Můžeme tedy spíše hovořit o pozitivním trendu, díky němuž je větší část sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených obyvatel podchycena a průběžně se mapují jejich potřeby.

Na tomto místě je třeba upozornit, že rozsah sociálního vyloučení se časem mění, problémy se mohou také přelévat z jedné části obce do druhé atp. Navíc se stále prohlubuje poznání ohledně rozsahu, formy a různých souvislostí sociálního vyloučení v Postoloprtech.

V tomto směru je možné konstatovat, že aktivity jednotlivých členů LP se snaží reagovat na aktuální potřeby obyvatel.

6.2.3 Koordinace

V této kapitole se zaměříme na to, jestli díky spolupráci s ASZ dochází k lepší koordinaci aktivity jednotlivých aktérů, jestli tedy aktéři nejednají izolovaně (nekoordinovaně).

Významným kladem z hlediska koordinace je to, že je zde vhodným způsobem obsazeno místo manažerky SPSZ. Koordinace aktivit LP je aktéry hodnocena kladně. Kladně byla hodnocena také komunikace jednotlivých členů LP se zástupci ASZ. Dobře fungovala komunikace jednotlivých realizátorů projektů s manažerkou SPSZ. Z hlediska koordinace bylo velkým přínosem samotné vytvoření SPSZ, který vhodně reagoval na dříve vytvořené analytické dokumenty a jejich doporučení. Výhrady zaznívaly, zejména pokud jde o zmařený projekt na sociální bydlení.

Díky účasti na pracovních skupinách o sobě jednotliví účastníci lépe vědí, snadněji si předávají klienty, kteří jsou díky tomu podpořeni komplexněji a individualizovaněji. Koordinaci by výrazně prospělo větší pokrytí oblasti zaměstnanosti, dluhů a bydlení. Prospěšné by bylo také větší zapojení větší samotných obyvatel, např. prostřednictvím komunitní práce.

Určitou překážkou v koordinační funkci ASZ je to, že ASZ pomáhá strategicky plánovat, pomáhá připravovat projekty, ale sama není poskytovatelem prostředků. Ve chvíli, kdy je schválen projekt, ASZ už nemá žádnou formální možnost ovlivnit nastavení realizovaného opatření.

6.2.4 Synergie na úrovni opatření

Pro potřeby synergického efektu je třeba, aby intervence probíhala ve všech tematických oblastech a aby bylo zapojeno maximum relevantních aktérů. Zároveň je nezbytné, aby aktéři konali ve vzájemné provázanosti. Jde tedy o to, jestli na úrovni konečných příjemců (sociálně vyloučených obyvatel) jsou propojeny aktivity z různých tematických oblastí.

Opatření SPSZ byla realizována značně nerovnoměrně, klíčová opatření byla realizována v rámci jedné kapitoly. Z kapitoly bydlení a bezpečnost bylo realizováno minimum opatření. Oblast zaměstnanosti ani neměla svou kapitolu, ani v oblasti dluhů se příliš nepodařilo pokročit. Větší množství realizovaných opatření bylo v oblasti *Sociální služby, rodina a sociální začleňování*.

Do aktivity LP byla zapojena většina relevantních aktérů, což následně podpořilo synergický efekt realizovaných opatření. Místní aktéři většinou realizují své aktivity ve vzájemné provázanosti a jsou většinou vhodným způsobem propojeny. Někteří respondenti by uvítali prohloubení komunikace se spolkem Vavřinec.

Pokud jde o **provázanost aktivit jednotlivých aktérů**, došlo díky aktivitám LP k určitým pokrokům. Setkávání na pracovních skupinách přispělo k navázání vztahů a zlepšení komunikace mezi aktéry. Jednotliví aktéři jsou lépe informováni o svých aktivitách a jejich klienty díky tomu snáze a cíleněji odkazují na další služby.

6.2.5 Udržitelnost

Udržitelnost aktivit LP a realizovaných opatření vzešlých ze SPSZ je zatím poměrně dobrá. Významně pomohlo vytvoření TAP. Problémem je jistá uzavřenost krajské sítě sociálních služeb a nejistoty spojené s navázáním v novém programovacím období, kolísání příjmů obcí atp.

Aktéři vyvíjeli značnou snahu o zajištění návazného financování realizovaných opatření a soustředí se na další rozšiřování aktivit (skupinové aktivity zaměřené na drogovou problematiku, vytvoření zahrady při NZDM aj.). K udržitelnosti přispívají neziskové organizace, nově vzniklé sociální oddělení při městském úřadu i komunitní plánování sociálních služeb. Pokračovat je třeba v započatých aktivitách v oblasti sociálního bydlení.

6.3 Spolupráce aktérů a ASZ

Tato kapitola detailněji popíše přínosy spolupráce s ASZ pro samotné lokální partnerství. V předchozích kapitolách jsme se více zaměřovali na dopady na osoby sociálně vyloučené a ohrožené sociálním vyloučením, kteří jsou však pro ASZ sekundární cílovou skupinou (ASZ na ně nemá přímý vliv – pouze zprostředkovaný). Primární cílovou skupinou (CS) jsou pro ASZ institucionální aktéři, s kterými přímo pracuje, a na které má přímý vliv. Kritéria hodnocení partnerství odvozujeme zejména z *metodiky KPSVL*. V této kapitole se tedy budeme věnovat **dopadům na úrovni aktérů**, využijeme přitom některá z kritérií již zmíněných v minulé kapitole.

Obec spolupracovala s ASZ od roku 2015. Vznik LP přispěl ke zkvalitnění strategického plánování v Postoloprtech a zavádění systémových změn (např. vytvoření sociálního oddělení při městském úřadu).

Koordinace

Aktivity LP byly v Postoloprtech koordinovány adekvátně až na drobné nedostatky. Změnou v oblasti koordinace sociálního začleňování bylo v Postoloprtech samotné *vytvoření LP*. LP poměrně dobře zmapovalo rozsah sociálního vyloučení a analyzovalo potřeby obyvatel i institucionálních aktérů. Zapojení aktéři získali nové kompetence v oblasti strategického plánování a koordinovaného multidisciplinárního přístupu. Jednotliví aktéři o sobě díky aktivitám LP více vědí, učí se strategicky plánovat a na realizaci některých opatření spolupracují. Zásadní podíl na úspěších LP mají neziskové organizace i aktivní sociální oddělení městského úřadu. NNO se aktivně zapojuje do relevantních platforem i v širším regionu (MAS Vladař).

Pracovní skupiny: Vzhledem k velikosti města a počtu aktérů se schází obvykle celé LP a téma se volí podle potřeby. Např. v roce 2019 byla aktivita PS hodně zaměřena na přípravu nového strategického dokumentu (TAP). Díky vzájemnému setkávání jsou aktéři lépe propojeni, vyměňují si zkušenosti a efektivněji komunikují. Spolupráce s ASZ byla mírně komplikována personální nestabilitou na pozici LK – nyní už na této pozici působí pátý konzultant.

Pro koordinaci sociálního začleňování mělo velký význam samotné *zavedení pozic*, které tuto koordinaci měly zajišťovat (LK, konzultant inkluzivního vzdělávání a manažer SPSZ).

V tomto ohledu lze konstatovat, že tyto pozice se dařilo obsazovat kvalifikovanými odborníky a klíčovou osobou je manažerka SPSZ, která i iniciovala oslovení ASZ a vytvoření LP.

Díky vytvoření LP v Postoloprtech se podařilo zlepšit koordinaci aktivit zaměřených na problematiku sociálního vyloučení. Setkávání pracovních skupin podpořilo komunikaci jednotlivých aktérů a vytvořilo podmínky k prohloubení jejich spolupráce. Aktéři získali nové zkušenosti s podáváním projektů, učí se obhájit svoje aktivity a obstarat si prostředky na jejich realizaci.

K pozitivním stránkám spolupráce patřilo to, že na pozici manažera SPSZ je od začátku jedna osoba, která je navíc angažovaná, komunikativní a vstřícná. Pracovníci ASZ s manažerkou SPSZ společně aktivizovali místní aktéry, podporovali je v jejich činnosti a koordinovali proces strategického plánování. Významná byla také podpora při tvorbě a realizaci projektů.

Aktivity LP přispěly k tomu, aby byla oblast sociálního vyloučení lépe prozkoumána (např. výzkum týkající se dluhů). Podařilo se též zapojit většinu relevantních aktérů, včetně jednoho, který nově začal působit v obci (Drog-Out).

Synergie

Procesu strategického plánování předcházela kvalitní analýza a samotný proces přípravy SPSZ probíhal podle respondentů hladce a poměrně participativně. Zapojila se většina relevantních aktérů z Postoloprte, a byli přivedeni i aktéři, kteří dosud v obci nepůsobili (Drog-Out). Respondenti by uvítali zapojení i nějakého dalšího aktéra, který má např. zkušenost s provozováním sociálního podniku, nebo se sociálním bydlením (např. Charita ČR, nebo Platforma pro sociální bydlení). Respondenti by také uvítali větší zapojení obyvatel obce, k čemuž by mohlo přispět vybudování komunitního centra.

Místní aktéři si díky aktivitám LP postupně osvojovali principy multidisciplinární spolupráce a učí se strategicky plánovat a obstarávat si prostředky na realizaci naplánovaných opatření. Synergickému efektu prospívá to, že se členové LP pravidelně setkávají, vyměňují si informace a plánují intervence (cca 9x za rok). V Postoloprtech existuje potenciál dalšího síťování. Je možné dále mobilizovat místní aktéry a případně i oslovit další relevantní aktéry.

Udržitelnost

Udržitelnost aktivit LP je zatím dobrá. Negativním faktorem je uzavřenost krajské sítě sociálních služeb. Zárukou zachování principů multidisciplinární spolupráce a strategického plánování je naopak kvalitní komunitní plánování sociálních služeb a odhodlání místních aktérů dále rozvíjet své aktivity. Dalším milníkem, který ovlivní udržitelnost, bude vytvoření nového SPSZ v roce 2022.

Spolupráce s ASZ

Spolupráci s ASZ hodnotili respondenti evaluačního šetření kladně. Spolupráci iniciovala zejména současná manažerka SPSZ a očekávání od spolupráce se z větší části naplnila. Průběh spolupráce byl mírně poznamenáván výměnami na pozici LK, kontinuitu procesů

zajišťovala zejména již zmíněná manažerka SPSZ, jejíž činnost byla respondenty hodnocena kladně. Nový LK se vždy musel seznamovat s místním kontextem, ale místní aktéři k těmto změnám měli pochopení a pružně se přizpůsobili. Aktéři byli většinou schopni hledat s ASZ společnou řeč navzdory rozdílným perspektívám. K jistému narušení došlo kvůli odstoupení od záměru budovat sociální bydlení – obec k tomuto kroku přistoupila bez konzultace s těmi, kteří se na tvorbě projektu i jeho realizaci podíleli od prvotního záměru. Mezi představiteli obce následovala také komunikace s vedením ASZ, z které vyplynulo, že mají všichni aktéři zájem pokračovat ve spolupráci – na rozhodnutí obce to však nic nezměnilo. ASZ měla hlavní úlohu v koordinaci aktivit LP, v přenosu dobrých praxí a podpoře při tvorbě projektů.

Tabulka 6: Shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství v Postoloprtech

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • Díky aktivitám LP bylo realizováno několik kvalitně nastavených opatření směřujících k sociální inkluzi. • Aktivity LP přispěly k rozvoji sociálních služeb: nyní pokrývají širší spektrum potřeb klientů a péče je poskytnuta většímu počtu obyvatel. Nejviditelnějším úspěchem je vytvoření NZDM a zavedení terénního programu zaměřeného na uživatele drog. • Z aktivit LP vzešlo navýšení kapacit sociálních služeb a terénních programů. • V obci působí nová NNO (Drog-Out). • Nově vzniklo sociální oddělení na městském úřadě. Na oddělení pracují tři pracovníci. K dobré koordinaci aktivit LP přispělo, že vedoucí oddělení je také manažerkou SPSZ. • Mezi pracovníky ASZ a místními aktéry se podařilo vytvořit atmosféru důvěry a spolupráce. • Na projekty KPSVL navazují další projekty, díky nimž se daří dále rozvíjet poskytované služby. • Zásadní pokroky byly zaznamenány v oblasti drogové problematiky. 	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikace a spolupráce aktérů byla negativně poznamenána rozhodnutím představitelů obce odstoupit od záměru vytvořit sociální bydlení – potřeba sociálního bydlení v Postoloprtech přetrvává. • Čtvrtina obyvatel Postoloprte čelí exekucím – opatření zaměřená na oblast dluhů jsou nedostatečná. • Nepodařilo se vytvořit komunitní centrum.

7 Závěr a doporučení

Evaluační šetření proběhlo prostřednictvím kvalitativního šetření, které bylo doplněno i prací s kvantitativními daty. Jednotlivá zjištění jsou výsledkem triangulace dat, což představuje křížové ověření výsledků evaluace z více zdrojů (Drlíková, 2020, s. 54).

Dopady realizovaných opatření SPSZ byly zaznamenány ve všech oblastech (kapitolách SPSZ), ale hlavní dopady jsou spojeny s opatřeními kapitoly, která nese název: Sociální služby, rodina a sociální začleňování. Realizovaná opatření přispěla k rozvoji sociálních a jiných služeb zaměřených na sociální inkluzi v Postoloprtech. V době trvání KPSVL významně zasáhla aktivita LP ekonomická konjunktura spojená s výrazným snížením nezaměstnanosti.

Díky aktivitám LP byli sociálně vyloučení a sociálním vyloučením ohrožení lidé v Postoloprtech podporováni komplexněji a tato podpora byla individualizovanější. Díky rozšíření terénních programů byla pomoc také včasější. Řada opatření byla zaměřena i na děti a mládež, díky čemuž je podpořen zdravější vývoj jejich osobnosti a rozšířeny životní perspektivy. Realizovaná opatření přispěla k rozvoji širokého spektra kompetencí podpořených osob: kompetence potřebné pro uplatnění na trhu práce, rodičovské kompetence atp.

Z evaluačního šetření vyplývá, že se podařilo udržet většinu realizovaných opatření. Realizovaná opatření pomohla všem občanům města, včetně těch nejzranitelnějších (lidé bez domova, rodiče samoživitelé aj.). Byly podpořeny osoby z majority i příslušníci etnických menšin. V několika oblastech byly zmapovány hmatatelné dopady aktivit LP. Očekávání místních aktérů bylo podle jejich slov naplněno. Přípravu SPSZ klíčoví aktéři hodnotí pozitivně a podporu ASZ hodnotí jako užitečnou.

Adresnost a relevance: Realizovaná opatření správným způsobem cílila na potřeby cílové populace osob. Opatření byla vhodným způsobem nastavena tak, aby neopomíjela potřeby nejzranitelnějších obyvatel obce. Existuje však poměrně značný potenciál dalšího rozvoje – sociální bydlení, prevence a řešení následků zadluženosti aj. V tomto směru by prospělo zavedení komunitní práce, která může adresovat všechny tři základní roviny sociálního vyloučení (materiální, symbolickou a rovinu sociální participace).

Konzistence: Rozsah opatření v případě projektů KPSVL dosahoval potřebné robustnosti v případě terénního programu. U NZDM je potenciál rozvoje, pokud jde o aktivity pro děti od 6 do 15 let.

Koordinace: Spolupráce s ASZ přispěla ke zlepšení koordinace aktivit místních aktérů, velkou zásluhu na tom má manažerka SPSZ.

Udržitelnost: Udržitelnost opatření pozitivně ovlivňuje usilovná snaha místních aktérů včetně pracovníků města. Zásadním způsobem přispělo vytvoření Tematického akčního plánu. Jistou komplikací je neochota zařazovat projektové pozice do krajské sítě sociálních služeb.

Doporučení

- **Zavedení sociálního bydlení** – potřeba sociálního bydlení v Postoloprtech přetrvává. Jeden z respondentů sdělil: „Hlavně je potřeba nějak začít.“ Pro tyto potřeby by bylo možné

využít část prostor ubytovny Meta, byty městského bytového fondu, i byty pronajaté od soukromých vlastníků. Nabízí se například využití modelu Housing First.

- Je třeba, **aby se rozšiřovala nabídka ve všech stupních bydlení** (krizového, sociálního i dostupného bydlení). Místní aktéři by rádi také vytvořili další dům s pečovatelskou službou. Je třeba dále postupovat proti obchodníkům s chudobou, kteří v Postoloprtech působí.

- Více podporovat různé formy participace CS (komunitní práce aj.). Jedním z kroků by mohlo být **vytvoření komunitního centra**. Projekt na vytvoření komunitního centra již vznikl, ale nastal problém s výběrem realizátora i možnostmi získat prostředky na rekonstrukci objektu. LP plánovalo vytvořit KC v budově, kde již sídlí NZDM, ale rekonstrukce této budovy byla vyčíslena na více než dvacet miliónů.

- Rozšiřovat možnosti **podporovaného, chráněného a prostupného zaměstnávání**. Možností je vytvoření sociálního podniku.

- Rozšířit spektrum **opatření zaměřených na oblast dluhů**. Rozvíjet vzdělávání v oblasti dluhů, preventivní programy a dluhové poradenství. V současnosti se nabízí maximální využití tzv. milostivého léta.

- **Rozšířit aktivity NZDM** pro děti ve věku do 6 do 15 let. Pokračovat v plánech na vytvoření komunitní zahrady při NZDM.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti (2016-2020)	10
Tabulka 2: Podíl osob v exekuci.....	11
Tabulka 3: Počty vyplacených dávek v hmotné nouzi (2016-2020)	11
Tabulka 4: Podíl příjemců dávek v hmotné nouzi (2016-2020).....	11
Tabulka 5: Plnění priorit a cílů v oblasti <i>Sociální služby, rodina a sociální začleňování</i>	17
Tabulka 6: Shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství v Postoloprtech	39

Seznam schémat

Schéma 1: Průběh spolupráce	13
Schéma 2: Postup při stanovování dopadů intervencí	13
Schéma 3: Cíle SPSZ, opatření/projekt a dopady (Terénní program)	23
Schéma 4: Cíle SPSZ, opatření/projekt a dopady (NZDM)	25

Seznam literatury

- Čada, K. et al. 2015. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR*, GAC. [online] Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/documents/21802/791224/Analýza+sociálně+vyloučených+lokalit+v+ČR/65125f3c-3cd9-4591-882b-fd3935458464>
- Drlíková, J. et al. 2020. *Průvodce evaluátora: Sbírnka evaluačních tipů a doporučení*, NOK MMR, Praha.
- Holakovská, L., Benda, J. a Hiršlová, P., 2016. *Výstupní zpráva realizace projektu „Asistent pro terénní kontakt Postoloprty“*.
- Lang, P. a Matoušek, R. 2020. *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území*. [online] Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/metodika-pro-posouzeni-miry-a-rozsahu-socialniho-vyloucení-v-uzemi/>
- Město Postoloprty, 2017. *Strategický plán sociálního začleňování města Postoloprty 2017–2019*, dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/lokalita/postoloprty/>. V text vychází z verze 1.2 – revize schválena zastupitelstvem města Postoloprty dne 3. 5. 2017.
- Město Postoloprty, 2017. *Plánu prevence kriminality města Postoloprty na léta 2017-2021*, dostupné z: <https://m.postoloprty.cz/mestska-police/ds-1005>
- Město Postoloprty, 2018. *Místní plán inkluze* [online] Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/lokalita/postoloprty/>
- Město Postoloprty, 2018. *Komunitní plán rozvoje sociálních služeb v Postoloprtech na období 2018-2022* [online] Dostupné z: <https://postoloprty.cz/komunitni-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-a-prorodinnych-aktivit-v-postoloprtech-na-obdobi-2018-2022/ds-1546/archiv=0>
- Město Postoloprty, 2019. *Tematický akční plán města Postoloprty 2020-2022: Plán prevence rizikových jevů ohrožujících osoby ve věku 15-26 let*.
- Smékalová, T., 2020. *Tematický výzkum zadluženosti ve městě Postoloprty*, ASZ.
- Svobodová, A., 2017. *Vstupní analýza města Postoloprty*, KIV.

Štolfová, A. a Konečný, P. 2018. *Rukověť evaluátora*. ASZ, Praha.

Vališ, D. 2016. *Vstupní analýza*, Město Postoloprty.